

IFRS 9 Luottotappiot ja Arvonalentumiset

Päivi Lanteri

22.5.2016

Tekijä Päivi Lanteri	
Koulutusohjelma Liiketalous	
Opinnäytetyön nimi IFRS 9 Luottotappiot ja Arvonalentumiset	Sivumäärä 34
<p>IFRS tilinpäätös on kansainvälinen tilinpäätösstandardi, jonka mukaan julkisesti noteeratut osakeyhtiöt laativat tilinpäätöksensä. IFRS tilinpäätöksen tarkoituksena on palvella mahdollisimman hyvin sijoittajia, antaen vertailukelpoista tilinpäätösinformaatiota. IFRS tilinpäätösnormisto koostuu standardeista, jotka määrittelevät taseen ja tuloslaskelman vähimmäiserittelyt. Standardeja kehittää ja asettaa IASB (International Accounting Standards Board) yhteistyössä IFRS Foundation –organisaation kanssa.</p> <p>Pitkäaikaisen hankkeen tuloksena IFRS tilinpäätökseen tulee uusi standardi, IFRS 9. Uusi standardi muuttaa luottotappioiden ja arvonalentumisten määrittämistä, suojauslaskentaa sekä rahoitusvarojen luokittelua IFRS tilinpäätöksissä. Standardia on pakollista soveltaa viimeistään 1.1.2018.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda selkeä käsitys siitä, mitä muutoksia IFRS 9-standardi tuo tilinpäätökseen erityisesti luottotappioiden ja arvonalentumisten osalta ja miten näihin muutoksiin suhtaudutaan pankkisektorilla.</p> <p>Keskeisin muutos IFRS 9:n mukaan tehtävissä luottotappio- ja arvonalentumiskirjauksissa on niiden lähestymistavan muutos. IFRS 9:ssä siirrytään luottotappioiden kirjaamisessa ennakkoivaan malliin, jolloin luottotappiokirjaukset tehdään jo luoton myönnön yhteydessä sekä raportointipäivinä. IFRS 9 tuomat luottotappiokirjausmuutokset voivat olla huomattavan suuret etenkin pankeille. Uusi kirjaamistapa voi IASB:n mukaan kasvattaa pankkien luottotappiovarauksia 25-250%</p> <p>IFRS 9:n tuomat muutokset luottotappioiden ja arvonalentumisten osalta on kuitenkin tervetullut uudistus, sillä viimeisimmän finanssikriisin aikana luottotappiokirjauksia tehtiin liian vähän ja liian myöhään. Tämän opinnäytetyön tutkimusosuudessa mukana olevat pankkisektoria edustavat tahot pitävät luottotappioiden lähestymistavan muutosta erityisen tärkeänä muutoksena, sillä muutokset lisäävät luottamusta pankkien ja yritysten taloudelliseen tilanteeseen ja tätä kautta vaikuttaa myös sijoittajien päätöksiin.</p>	
Asiasanat IFRS, luottotappiot, arvonalentumiset, IFRS 9	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS)	3
2.1	Mikä on IFRS?	3
2.2	IFRS-standardien asettajat	5
2.3	Standardien valmistelu ja käyttöönotto	6
3	IFRS 9	8
3.1	Rahoitusvarojen luokittelu	8
3.2	Suojauslaskenta	10
4	IFRS 9 luottotappiot-arvonalentumiset	11
4.1	Kahden arvostamisperusteen malli	12
4.1.1	Informaatio luottotappioiden perusteeksi	13
4.1.2	Arvostamisperusteen määrittäminen	15
4.2	Luottotappioiden määrittäminen	17
4.2.1	Esimerkkejä luottotappioiden määrittämisestä	19
4.3	Yhteenveto	23
5	Tutkimus	24
5.1	Tutkimusmenetelmä	24
5.2	Tutkimusaineisto	24
5.3	Kohdeyhteisöjen kuvaus	25
6	Analyysi kommenttikirjeistä	27
6.1	Lähestymistavan muutos	27
6.2	Kahden arvostamisperusteen malli	28
6.3	Luottotappioiden määrittäminen	29
6.4	Yhteenveto	30
7	Tulokset ja pohdinta	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	37
	Liite 1. Lyhenteet	37

1 Johdanto

International Financial Reporting Standard (IFRS) on kansainvälinen standardi yritysten tilinpäätösten julkaisuun. Kansainvälisesti yhtenäisen tilinpäätöksen lähtökohtana on palvelulla sijoittajia parhaalla mahdollisella tavalla. Suomalaisen kirjanpitolain mukaan yritykset, jotka ovat pörssinoteerattuja Euroopan talousalueella, on laadittava tilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen (Finlex 1997). Muille kuin pörssiyrityksille IFRS:n noudattaminen on vapaaehtoista. (Finlex 1997).

IFRS pitää sisällään useita standardeja, joiden luominen on IASB:n (International Standards Board) vastuulla. Standardeja päivitetään jatkuvasti muuttuvan taloudellisen ympäristön sitä vaatiessa. Yksi keskeisimmistä vireillä olevista IFRS tilinpäätösstandardimuutoksista koskee rahoitusinstrumenttien luokitusta ja arvostamista. IAS 39 (International Accounting Standard), ”Rahoitusinstrumentit” tullaan korvaamaan 1.1.2018 IFRS 9 ”Rahoitusinstrumentit” –standardilla. Uusi standardi tuo muutoksia rahoitusinstrumenttien luokitteluun ja arvostamiseen, luottotappioihin ja arvonalentumisiin sekä suojauslaskentaan. (KPMG 2014, 31)

Uusi standardi luottotappioista ja arvonalentumisista tuo muutoksia erityisesti pankkien tilinpäätöksiin, joilla liiketoiminta koostuu suureksi osaksi luotonmyöntämisestä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää IFRS 9:n tuomat muutokset tilinpäätökseen luottotappioiden ja arvonalentumisten osalta sekä miten muutoksiin suhtaudutaan pankkisektorilla kuuden IASB:n vastaanottaman kommenttikirjeen perusteella.

Varsinainen tutkimusongelma tässä opinnäytetyössä on:

Mitä muutoksia IFRS 9 tuo luottotappioihin ja arvonalentumisiin yritysten tilinpäätöksissä ja miten näihin muutoksiin suhtaudutaan pankkisektorilla?

Koska uuden IFRS 9 -standardin tuomat muutokset ovat niin laaja kokonaisuus, on tämä työ rajattu käsittelemään yhtä kolmesta IFRS 9:n tuomista muutoksista, luottotappiot ja arvonalentumiset. Tutkimuskohteena tässä työssä on kolme eurooppalaista pankkia ja kolme pankkeja edustavaa yhteisöä. Tutkimuksessa tutkitaan edellä mainittujen yhteisöjen lähettämiä vastauksia IASB:n julkaisemaan ED 2013/3 (Exposure Draft).

Opinnäytetyö rakentuu kuudesta pääkappaleesta. Johdannossa kerrotaan lyhyesti tämän opinnäytetyön aihe, tutkimuksen pääongelma ja työn rajaaminen. Toisessa kappaleessa esitellään IFRS:ää yleisesti ja sen toimintaperiaatteita. Kolmas kappale käsittelee IFRS 9

tuomia muutoksia ja neljännessä pääkappaleessa syvennyttään enemmän luottotappioihin ja arvonalentumisiin tuleviin muutoksiin uuden standardin myötä.

Viides ja kuudes kappale käsittelevät pankkien ja pankkeja edustavien yhteisöjen kommenttikirjeistä tehtyä tutkimusta. Viidennessä kappaleessa esitellään tutkimusmenetelmää ja -aineistoa sekä tutkimuksen toteutusta, lisäksi viidennessä kappaleessa esitellään tutkimuksen kohdeyhteisöt. Kuudennessa kappaleessa käsitellään tutkimusaineisto ja tehdään yhteenvetoja yhteisöjen suhtautumisesta IFRS 9:n tuomiin muutoksiin.

2 Kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS)

Yritystoiminta on kansainvälistynyt viimeisien vuosikymmenten aikana paljon. Monella yrityksellä on emoyhtiö ulkomailla ja kauppaa käydään yli rajojen koko ajan enemmän. Myös sijoittajien kiinnostus on laajentunut ulkomaille ja sijoituskohteet käsittävät sekä kotimaisia että ulkomaisia sijoitusvaihtoehtoja. (Haaramo 2012, 27.) Maiden eri tilinpäätöskäytännöt poikkeavat toisistaan siinä määrin, että tilinpäätösinformaatio ei ole vertailukelpoista eri maissa toimivien yritysten välillä. Kansainvälistä yritystoimintaa ja yritysten vertailukelpoisuutta palvelemaan on luotu kansainvälinen tilinpäätösnormisto, IFRS-standardit. Euroopan talousalueella toimivat, pörssinoteeratut yhtiöt ovat olleet velvollisia laatimaan tilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen vuodesta 2005 lähtien. (Haaramo 2012, 30.)

IFRS:n lisäksi on olemassa kaksi muuta merkittävää tilinpäätösnormistoa:

- U.S GAAP on Yhdysvaltain kirjanpitolautakunnan FASBin ylläpitämä tilinpäätösnormisto
- Euroopan unionin jäsenmaita velvoittavat tilinpäätösdirektiivit (4. ja 7. yhtiöoikeudellinen direktiivi)

(Tomperi 2015, 223)

2.1 Mikä on IFRS?

IFRS-tilinpäätöksen lähtökohtana on sijoittajien näkökulma, kun taas suomalainen kirjanpitonormisto perustuu perinteisesti velkojien suojaan. IFRS-tilinpäätösnormistosta puhuttaessa käytetään paljon kirjainlyhenteitä. Taulukossa 1 on esitetty tilinpäätösnormistoon liittyvät keskeiset kirjainlyhenteet.

Taulukko 1 Kirjainlyhenteet

Standardi	Tulkintaohje	Standardin asettaja
IAS ⇒	SIC ⇒	IASC
IFRS ⇒	IFRIC ⇒	IASB

IFRS-tilinpäätösnormisto koostuu asetetuista standardeista (IAS ja IFRS) ja niiden tulkintaohjeista. Vuosien 1973-2001 säädetyt kansainväliset tilinpäätösstandardit ovat IAS-standardeja (International Accounting Standard), joiden asettajana on toiminut IASC (International Accounting Standards Committee). Huhtikuussa 2001 IASC muuttui organisaatiomuutoksen myötä IASB:ksi (International Standards Board), jonka säätämät standardit ovat IFRS-standardeja. Kansainväliseen tilinpäätösnormistoon kuuluu tällä hetkellä

IAS-standardeja 41 kpl sekä IFRS-standardeja 16 kpl, joista kolmea ei ole vielä pakollista käyttää. (Deloitte 2016.) IAS/IFRS –standardit eivät määrittele pakollisia tulos- ja tasekaavoja. Standardeissa määritellään sen sijaan taseen ja tuloslaskelman vähimmäiserittelyt. (Tomperi 2015, 227.)

IFRS eroaa suomalaisesta tilinpäätöskäytännöstä mm. korostamalla taseen merkitystä tuloslaskelman kustannuksella. IFRS on lisäksi Suomen kirjanpito- ja tilinpäätösnormistoa yksityiskohtaisempi tilinpäätösinformaatio ja annettavien liitetietojen määrä on suurempi kuin Suomen kansallisessa tilinpäätöslainsäädännössä. Liitetietojen tehtävänä on antaa yksityiskohtaista tietoa asioista, jotka voivat vaikuttaa sijoittajan tekemiin taloudellisiin päätöksiin. (Tomperi 2015, 225.)

IAS-standardien mukaan monet kirjaukset tehdään suoraan omaan pääomaan, jonka vuoksi oman pääoman muutosten esittäminen liitetiedoissa taulukon muodossa on tärkeää. (Tomperi 2015, 226.) Yrityksen johdon on myös arvioitava IFRS-tilinpäätöksessä yrityksen kykyä jatkaa toimintaa. Jos johto on tietoinen tekijöistä, jotka saattavat vaikuttaa yrityksen kykyyn jatkaa toimintaa, on se ilmoitettava tilinpäätöksessä. IFRS-tilinpäätöksessä esitetään myös vertailutiedot kaikesta edelliseen tilinpäätökseen sisältyvästä numeerisesta informaatiosta.

(Tomperi 2015, 226-227.)

Suomalainen verotuskäytäntö luo omat haasteensa IFRS:n käyttöönottoon Suomessa. Suomalainen tilinpäätöslainsäädäntö perustuu tuloslaskennan ja verotuksen yhteyteen, kun taas IFRS eriyttää nämä kaksi asiaa. Näin ollen verotuksen ja kirjanpidon eriyttäminen toisistaan myös kansallisessa tilinpäätöslainsäädännössä saattaisi helpottaa suomalaisten yhtiöiden IFRS-käytäntöön siirtymistä. (Haaramo 2012, 34.)

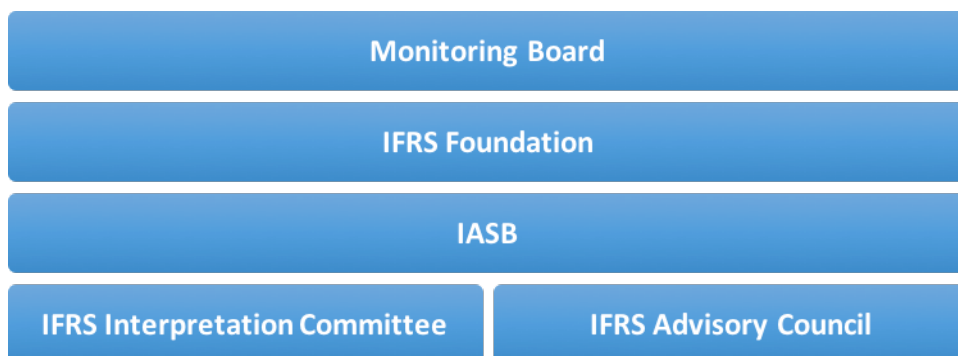
Yrityksen siirtyessä IFRS-standardien soveltamiseen, joutuu se tekemään muutoksia omiin tilinpäätöskäytäntöihin, jotka vaativat aikaa ja rahaa. Tämän vuoksi IFRS 1-standardi edistää siirtymistä kansallisten kirjanpitovaatimusten soveltamisesta IFRS-standardien soveltamiseen myöntämällä tilinpäätöksen laatijalle tiettyjä helpotuksia siirtymäkaudelle. Yleisenä lähtökohtana on, että IFRS-raportointiin siirtyvät yritykset noudattavat kaikkia IFRS-standardeja, mutta siirtymäaikana helpotukset ovat sallittuja. Nämä helpotukset ovat tilinpäätöksen laatijan valittavissa, ja laatija voi käyttää kaikkia tai vain osaa helpotuksista. Neljä periaatetta on kuitenkin ehdottomina vaatimuksina otettava huomioon avaavan IFRS-taseen laadinnassa. Nämä perusvaatimukset ovat varojen ja velkojen merkitseminen IFRS:n mukaisesti taseeseen, uudelleenluokitteluvaikeus, IFRS-

arvostusperiaatteet ja IFRS:ssä kielletyt varojen ja velkojen erät taseessa. (Haaramo & Rätty 2009, 67-69.)

Tietyt kriteerit täyttävälle, julkisesti noteeraamattomille yhteisöille on vuonna 2009 julkaistu erillinen IFRS säännöstö, nimeltään IFRS for Small and Medium –sized Entities (IFRS for SMEs). Tämä säännöskokoelma on kevennetty versio täysmittaiseen IFRS-säännöstöön verrattuna. IFRS for SMEs –standardia ei ole kuitenkaan hyväksytty osaksi EU:n tilinpäätöslainsäädäntöä, joten se ei ole sellaisenaan sovellettavissa suomalaisen yhtiön virallisen tilinpäätöksen osana, kuten IFRS-tilinpäätös. (Tomperi 2015, 225.)

2.2 IFRS-standardien asettajat

Tämä työ käsittelee uuden IFRS 9 -standardin tuomia muutoksia, siksi onkin tärkeää selvittää, ketkä uusia standardeja asettaa ja kuinka uuden standardin kehitysprosessi etenee. IFRS-standardien asettaminen on monivaiheinen prosessi, jossa on mukana useita vaikuttavia tahoja. IFRS 9 -standardin valmistelu on alkanut jo vuonna 2008 ja sen odotetaan tulevan voimaan EU:n alueella vuoden 2016 toisella vuosipuoliskolla. (Deloitte 2015.) Tässä kappaleessa selvitetään ketkä IFRS-standardin lopulliseen muotoon vaikuttavat ja miten standardit saavuttavat lopullisen muotonsa.

Kuvio 1 IFRS Foundation rakenne (Haaramo 2012, 30)

Tärkeimmät elimet kansainvälisten tilinpäätösstandardien luomisessa ja toteutuksessa on IASB (International Accounting Standard Board) ja IFRS Interpretation Committee. Näiden tahojen työlle luo puitteet IFRS Foundation, jonka tavoitteena on kehittää korkeatasoista tilinpäätössääntelyä ja edistää sen käyttöä. IFRS Foundationin hallitus nimittää jäsenet IASB:hen sekä tulkintakananottoja antavaan komiteaan, IFRS Interpretation Committee:hen. (Haaramo 2012, 30.) Kuviossa 1 on esitelty IFRS Foundation organisaationa, joka selvittää standardien asetuksiin vaikuttavia tahoja.

IASB hyväksyy lopulliset IFRS-standardit ja niiden muutokset sekä standardeihin annettavat tulkinnat (IFRIC). (Haaramo 2012, 30.) Tällä hetkellä IASB:ssä on täyspäiväisiä jäseniä 14. (IFRS 2016). IFRS Interpretation Committee'n tehtävänä on antaa tulkintakannanottoja kysymyksistä, joihin varsinaiset IFRS-standardit eivät anna vastausta. (Haaramo 2012, 30.)

IFRS Foundation -organisaatioon kuuluu myös ns. neuvoa-antava toimikunta, IFRS Advisory Council. Toimikunnan tehtävänä on arvioida IASB:n työohjelmaa ja ehdottaa uusia mahdollisia sääntelyn kehittämishankkeita. (Haaramo 2012, 31.) Organisaation julkisesta tilivelvollisuudesta vastaa Monitoring Board, joka on tärkeä linkki julkisten viranomaisten ja IFRS Foundationin välillä. Monitoring Board valvoo myös muiden organisaatioon kuuluvien elinten toimintaa. (Haaramo 2012, 31.)

IASB toimii läheisessä yhteistyössä IFAC:n kanssa (International Federation of Accountants). IFAC on taloushallinnon ja tilintarkastaja –ammattilaisten globaali kattojärjestö ja siinä on jäsenenä noin 150 tilintarkastajaa sekä laskentatoimen ammattilaisia edustavaa järjestöä. Suomalaisia jäseniä IFACissa ovat mm. KHT-yhdistys ja HTM-tilintarkastajat ry. (Haaramo 2012, 31.)

2.3 Standardien valmistelu ja käyttöönotto

Kuten edellä todettiin IFRS-standardien valmistelu ja käyttöönotto on monivaiheinen prosessi. Tässä luvussa selvitetään, kuinka uutta standardia valmistellaan ja lopulta implementoidaan käytäntöön.

IFRS-standardien laatimiseen kuuluu kuusi vaihetta:

1. Esityslistan laatiminen
2. Projektin suunnittelu
3. Discussion paper (DP) laatiminen ja julkaisu
4. Exposure Draft (ED) laatiminen ja julkaisu
5. Standardin laatiminen ja julkaisu
6. Julkaisun jälkeiset toimenpiteet

(IFRS 2016b.)

Ensimmäisessä prosessin vaiheessa IASB tekee esityslistan uudesta standardista, joka pitää sisällään pääasiassa sijoittajien tarpeista tuotuja kehitysehdotuksia. Tässä vaiheessa IASB tutkii mm. uuden standardin relevanssia, laatua ja kykyä lisätä kansainvälisen

tilinpäätösraportoinnin yhtenäisyyttä. IASB pitää ensimmäisessä prosessin vaiheessa julkisia kokouksia, jotka ovat yleisölle avoimia ja se myös konsultoi mm. IFRS Advisory Councilia päätöksen tueksi. (IFRS 2016b.) Toisessa vaiheessa IASB päättää projektin toteutuksesta ja siitä toteuttaako se projektin yksin vai yhdessä jonkin toisen tilinpäätöstandardin säätävän tahon kanssa, kuten yhdysvaltalaisesta tilinpäätösraportoinnista vastaavan Financial Accounting Standards Boardin (FASB) kanssa. (IFRS 2016b.) Kolmas vaihe on ”keskustelu asiakirjan” julkaisu (DP). Discussion Paper sisältää tietoa uudesta standardista ja siihen liittyvistä vaikutuksista sekä lisäksi osallistumiskutsun kommentoimaan uutta standardia. (IFRS 2016b.)

Exposure Draft (ED) kehitellään ja julkaistaan prosessin neljännessä vaiheessa. Tässä vaiheessa uusi standardi on jo valmis. Valmiiseen standardiin pyydetään tässä vaiheessa kommentteja usealta asiantuntijataholta. (IFRS 2016b.) IASB vastaanotti IFRS 9 luottotappioita ja arvonalentumisia koskevia kommenttikirjeitä 187 kpl, mm. Tilintarkastusyhteisöiltä, pankeilta ja viranomaisilta ympäri maailmaa. (IFRS 2016c.) Prosessin viidennessä vaiheessa käydään kommenttikirjeet läpi ja tehdään tarvittavat muutokset ED:iin. Jos muutokset ovat niin suuria, että standardi on muuttunut oleellisesti, lähetetään standardi uudelle kommenttikierrokselle. Jos muutokset ovat pieniä tai niitä ei ole, uusi standardi julkaistaan. (IFRS 2016b.)

Viimeisessä prosessin vaiheessa tutkitaan implementoinnin vaikutuksia. IASB pitää säännöllisiä kokouksia koskien implementoitua standardia. Kokouksissa käsitellään mm. uuden standardin vaikutuksia tilinpäätösraportointiin ja kuunnellaan muiden tahojen esim. IFRS Advisory Councilin kommentteja uudesta standardista. Jos kehitettävää on, laitetaan kehitysehdotukset IASB:n esityslistalle. (IFRS 2016b.)

3 IFRS 9

IASB on saanut pitkäaikaisen hankkeensa päätökseen korvata IAS 39 Rahoitusinstrumentit –standardi IFRS 9 -standardilla. Lopullinen versio IFRS 9 –standardista julkaistiin heinäkuussa 2014 ja sen soveltaminen on pakollista 1.1.2018, aikaisempi soveltaminen on sallittua. (KPMG 2014, 31.) EU:ssa toimivat yhteisöt joutuvat vielä odottamaan EU:n hyväksyntää standardille, jonka odotetaan tapahtuvan vuoden 2016 toisella vuosipuoliskolla. (Deloitte 2016c.)

IFRS 9 tuo mukanaan

- Uuden arvonalentumisen laskentamallin, joka perustuu odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen
- Rahoitusvarojen luokittelun muutoksen, joka perustuu uudessa standardissa kertyvien sopimusperusteisten kassavirtojen luonteeseen sekä liiketoimintamalliin
- Uuden suojauslaskennan, joka tuo mukanaan uudet tehokkuuden kriteerit ja laajentaa sallittujen suojauskohteiden määrää.

(KPMG 2014, 31-33.)

Tässä työssä keskitytään pääasiassa IFRS 9 –standardin tuomiin muutoksiin luottotappioiden ja arvonalentumisen laskentamallin osalta, mutta tässä kappaleessa esitellään lyhyesti myös kaksi muuta muutospohdetta.

3.1 Rahoitusvarojen luokittelu

IAS 39:ään kuuluvat rahoitusvarojen neljä luokitteluryhmää tulevat poistumaan IFRS 9:n myötä. Uusi standardi tulee luokittelemaan rahoitusvarat kolmen luokitteluryhmän kautta. Uuden luokittelumallin keskeinen muutos edeltäjänsä nähden on luokittelua koskeva lähestymistapa. IFRS 9:n rahoitusinstrumenttien luokittelumalli on kaksivaiheinen:

1. Arvioidaan rahoitusinstrumentista johtuvien sopimusperusteisten rahavirtojen luonnetta. Muodostuvatko rahavirrat yksinomaan pääomalle kertyvästä korosta?
2. Arvioidaan rahoitusinstrumentin liiketoimintamallia, ts. Yrityksen johdon tarkoitus ja tavoitteet rahoitusvarojen(salkun) suhteen.

(KPMG 2014.)

Tämän arvioinnin jälkeen rahoitusvarat luokitellaan vaihtoehtoisesti

- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti
- Käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta (=käyvän arvon rahasto)
- Jaksotettuun hankintamenuun

(KPMG 2014.)

Kuvio 2 Rahoitusvaroihin sisältyvien velkainstrumenttien luokittelu (KPMG 2014)

Kuviossa 2 on havainnollistettu liiketoimintamalliin pohjautuvaa luokittelua. Tiivistetysti voidaan todeta, että jaksotetun hankintameno mukaan luokitellaan omaisuuserät, jotka yrityksen johdon liiketoimintaluokittelun mukaista on pitää omaisuuserä eräpäivään asti ja rahavirrat koostuvat pääoman takaisinmaksusta ja maksetuista koroista. (KPMG 2014.) Jos rahoitusinstrumentin liiketoimintamallina on sekä pitää omaisuuseriä eräpäivään asti että myydä niitä, tällöin voitot ja tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti (käypä arvo muiden laajan tuloksen kautta). (KPMG 2014.) Kaikki muut rahoitusvarat kirjataan käypään arvoon ja käypien arvojen muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. (KPMG 2014.)

Rahoitusvaroihin kuuluvien kytkettyjen johdannaisten luokittelu tehdään IFRS 9 mukaan rahoitusinstrumentin kokonaistasolla, erottamatta kytkettyjä johdannaisia. Johdannaiset luokitellaan käypään arvoon tuloslaskelman kautta. (KPMG 2014.)

Yrityksen omaan pääoman ehtoiset rahoitusinstrumentit kirjataan joko suoraan omaan pääomaan tai vaihtoehtoisesti instrumentin voitot ja tappiot tuloslaskelman kautta. Tekijä, joka määrää luokittelutavan, on kaupankäyntitarkoitus. Jos oman pääoman ehtoisella rahoitusinstrumentilla käydään kauppaa, sen arvon muutos voidaan yrityksen niin halutessa kirjata tulosvaikutteisesti, mikäli tämä vähentää kirjanpidollista epäsymmetriaa. Jos instrumentilla ei käydä kauppaa, se kirjataan suoraan omaan pääomaan, tällöin myös arvonmuutokset jäävät taseeseen, eivätkä vaikuta yrityksen tulokseen. Ainoastaan saatavat osingot kirjataan tällöin tulosvaikutteisesti. (EY 2015, 4)

3.2 Suojauslaskenta

IFRS 9 tuo mukanaan uudet suojauslaskennan periaatteet. Ennen kun selvitetään uuden standardin tuomia muutoksia, on tärkeää määritellä, mitä tarkoittaa suojaus ja mitä suojauslaskenta. Suojaamisella tarkoitetaan tapahtumaa, jossa yritys pyrkii suojaamaan tiettyä tase-erää tai liiketoiminnan kassavirtaa niiden tulevilta tulosvaikutuksilta (esim. Korko-optiot ja valuuttatermiinit). Suojauslaskenta on erityistä laskentaa kirjanpidossa, jonka tarkoituksena on jaksottaa suojattavan erän ja suojaavan instrumentin tulosvaikutteiset arvonmuutokset samalle tilikaudelle. Toisin sanoen suojauslaskennassa on kyse jaksottamisesta. (Toukko 2014.)

IFRS 9- standardi tuo helpotuksia suojauslaskennan osalta edeltäjänsä IAS 39:een verrattuna. Kuten jo edellä todettiin, IAS/IFRS-standardit eivät aseta pakollisia tase- ja tuloskaavoja, vaan antavat vähimmäisvaatimukset tilinpäätösraportointiin liittyvistä tiedoista. Tästä poiketen, IAS 39:n mukainen standardi suojauslaskennasta on erittäin sääntöpohjainen. Tämä on useassakin tapauksessa johtanut siihen, että suojauslaskentaa ei ole sovellettu sellaisiin suojaussuhteisiin, jotka olisivat perustellusti olleet yrityksen riskienhallintaperiaatteiden mukaista ja taloudellisesti perusteltua. Tämä taas johtaa siihen, etteivät yritysten raportoimat tulokset ole antaneet oikeaa kuvaa yrityksen riskienhallinnasta ja tuloksesta. (KPMG 2014, 33.)

IFRS 9 myötä suojauslaskentaa koskeva normisto keskittyy laadullisiin vaatimuksiin numeeristen vaatimusten sijasta. IFRS 9:n lähtökohta on, että suojauslaskenta on yhteneväinen yrityksen riskienhallinnan kanssa. Yrityksen on osoitettava, että suojatun kohteen ja suojausinstrumentin välillä on taloudellinen riippuvuussuhde ja että luottoriskillä ei ole merkittävää osuutta suojaussuhteessa. Taloudellinen riippuvuussuhde on myös dokumentoitava tilinpäätöksen yhteydessä. (KPMG 2014, 33.)

Yhtenä keskeisenä uudistuksena IFRS 9 suojauslaskennassa on tehokkuusvaatimusten poisto kokonaan. IAS 39 –standardin mukaan suojausinstrumentin on oltava koko taloudellisen pitoaikansa suojaussuhteeltaan 80%-125% (KPMG 2014, 33). Suojaussuhde saadaan IAS 39:ssä vertaamalla suojausinstrumentin ja suojauskohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksia sekä etu- että jälkikäteen. (Finanssivalvonta 2016, 34.). IFRS 9 mukaan näitä tehokkuusvaatimuksia ei enää ole. Myös takautuva tehokkuuden osoittaminen jää historiaan, kun IFRS 9:n myötä suojaussuhteita tarkastellaan ainoastaan eteenpäin ja mahdollisesti tehottomia suojaussuhteita tasapainotetaan. (KPMG 2014, 33.) IAS 39:ssä sallittu vapaaehtoinen suojauslaskennan lopettaminen ei ole enää IFRS 9:n myötä sallittua. (KPMG 2014, 33.)

4 IFRS 9 luottotappiot-arvonalentumiset

IFRS 9 tuo mukanaan merkittävän muutoksen luottotappioiden ja arvonalentumisten määrittämiseen ja kirjaamiseen. Ensimmäinen on tärkeää määrittellä luottotappiot ja arvonalentumiset käsitteinä.

Luottotappio on myyjälle tai luotonantajalle syntyvä tappio saamisesta, jos ostaja ei suoriudu maksuvelvoitteistaan. Luottotappion rahallinen määrä on saamatta jääneen tulon suuruinen, joka käsitellään kirjanpidossa vähennyskelpoisena kuluna. (Taloussanomien 2016.) IFRS 9-standardissa puhutaan luottotappioiden ohella myös arvonalentumisesta. Standardissa arvonalentumisella tarkoitetaan rahoitusvaroihin tehtävää vähennystä, joka on odotettavissa olevien luottotappioiden määrä. Esimerkkinä IFRS 9 mukaan kirjattavasta arvonalentumisesta on pankin myöntämä luotto, jolle lasketaan tulevaisuudessa odotettavan luottotappion määrä. Tällä määrällä alennetaan taseen saamisten arvoa suoraan, tai kirjataan erilliselle arvonalentumistilille. (Haaramo V. ym. 2005.)

Viimeisen finanssikriisin aikana luottotappioiden kirjaaminen niiden toteutumisen perusteella osoittautui riittämättömäksi informaatioksi antaakseen luotettavaa taloudellista kuvaa yrityksestä. Siksi G20 -johtajat ja The Financial Crisis Advisory Group (FCAG) suosittelivat etsimään vaihtoehtoisia luottotappioiden kirjaamistyyliä, jotka pohjautuisivat tulevaisuuteen perustuvaan informaatioon. (IFRS 2013.) Kriittikö luottotappioiden liian vähäisestä ja liian myöhäisestä kirjaamisesta sai myös IASB. Tätä epäkohtaa korjaamaan luotiin IFRS 9:n tuomat muutokset arvonalentumistappioiden kirjaamiseen, jotka perustuvat odotettavissa oleviin luottotappioihin. (KPMG 2014, 32.)

Suomen kansallisessa kirjanpitolainsäädännössä ja IAS 39:ssä luottotappiot kirjataan niiden toteutumisen perusteella, kun taas IFRS 9:n myötä kansainvälisessä tilinpäätösraportoinnissa noudatetaan ns. odotettujen luottotappioiden käsittelytapaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että luottotappiota kirjataan jokaisen luoton myönnön yhteydessä riippumatta luotonottajan vakavaraisuudesta. (KPMG 2014, 32.)

Uudella luottotappioiden lähestymistavalla on paljon yhteneväisyyksiä pankkeja koskevien Basel-sääntöjen kanssa. Eroja on kuitenkin luottotappioiden todennäköisyyksien määrittämisessä, kirjaamisajankohdassa, diskonttokoron käytössä ja vakuuksien arvon määrittämisessä. Basel-säännöt eivät siis sovellu sellaisenaan IFRS 9 mukaiseen odotettujen luottotappioiden kirjaamiseen. (KPMG 2014, 33.)

IFRS 9 -standardissa luottotappioiden arvostamiseen käytetään kahden arvostamismallin perustetta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että luotonmyöntäjän on arvioitava todennäköisyys sille, että luotonottajalle tulee maksuvaikeuksia joko tilinpäätöspäivän jälkeen seuraavan 12 kuukauden aikana tai koko luoton elinkaareen perustuen. (KPMG 2014, 32.) Tätä arvostamismallia käsitellään tarkemmin kohdassa 4.1.

Tulevat luottotappiokirjausmuutokset voivat olla huomattavan suuret etenkin pankeille. IASB onkin arvioinut, että uusi kirjaamistapa kasvattaa pankkien luottotappiovarauksia 25-250%. (KPMG 2014, 33.) Luottotappiokirjausten suuri kasvu tulee varmasti aiheuttamaan rahoitusinstrumenttien hintojen nousua, jotta lainanantajat saavat kompensoitua asiakkaiden luottokelpoisuuden laskun. (IFRS 2013, 4.)

Toinen merkittävä IFRS 9:n tuoma muutos arvonalentumisten osalta on, että arvonalentumiskäsittely koskee myös myönnettyjä taseen ulkopuolisia luottolupauksia, kuten esimerkiksi nostamattomia limiittejä ja takauksia. (KPMG 2014, 33.)

4.1 Kahden arvostamisperusteen malli

Yrityksen on kirjattava IFRS 9:n mukaan odotettavissa olevia luottotappioita seuraavista rahoitusvaroihin kuuluvista omaisuuseristä:

- Rahoitusvarat, jotka standardin mukaan arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun (ks. Kuvio 2)
- Rahoitusvarat, jotka standardin mukaan arvostetaan käypään arvoon laajan tuloksen kautta (ks. Kuvio 2)
- Muista omaisuuseristä, takaussitoumuksesta ja luottositoumuksesta, joihin sovelletaan arvonalentumiseen koskevia vaatimuksia.

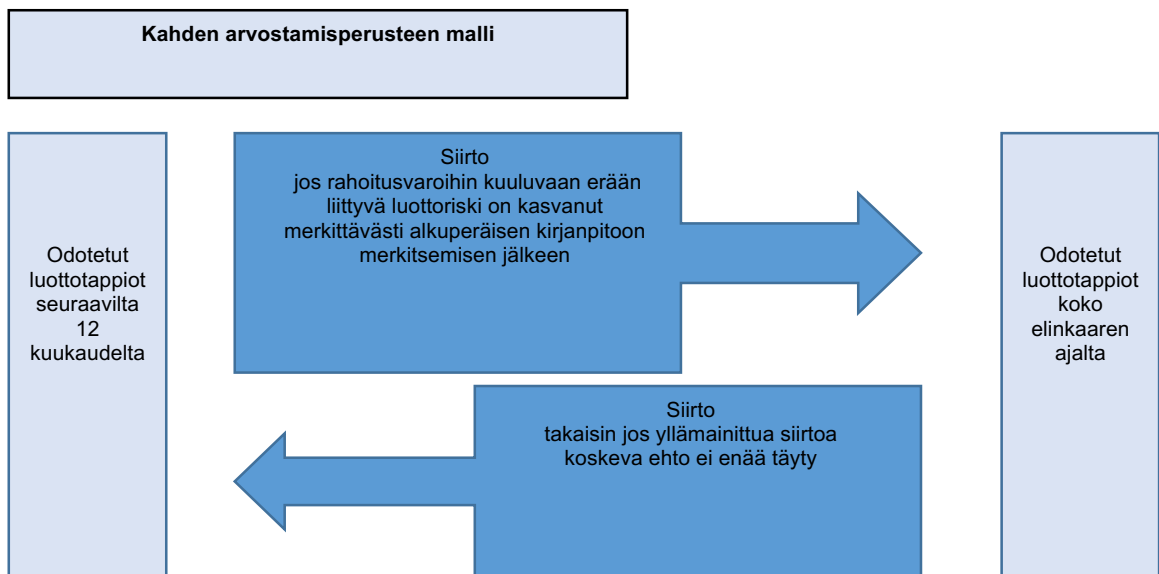
(ST-Akatemia 2014, 24)

Myyntisaamisiin ja vuokrasaamisiin sovelletaan yksinkertaistettua luottotappiokirjausmenettelyä. Tätä menettelyä käsitellään myöhemmin.

IFRS 9:n mukaan rahoitusvarojen arvonalentumiset arvostetaan kahteen kategoriaan luottokelpoisuuden ja odotettavissa olevien ja jo tapahtuneiden muutosten pohjalta. Yrityksen on siis arvioitava kaiken järkevä ja perusteltavissa olevan informaation valossa rahoitusinstrumenttien odotettavissa olevana voimassaoloaikana toteutuvien laiminlyöntien (default) riskin muutosta, ja kirjattava arvonalentumiset näiden tietojen pohjalta. (ST-Akatemia 2014, 25.)

Ensimmäinen arvostamisperuste pohjautuu luottotappion kirjaamiseen koko rahoitusvarasopimuksen voimassaoloajalta. Jos rahoitusvarojen luottoriski on lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjauksen jälkeen, kirjataan luottotappio jokaisena raportointipäivänä vastaamaan koko sopimuksen voimassaoloaikaa. (KPMG 2014, 33.) Jos taas raportointipäivänä rahoitusinstrumenttiin liittyvä luottoriski ei ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjauksen jälkeen, yritys arvostaa rahoitusinstrumentin luottotappiot määrään, joka vastaa 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita. (KPMG 2014, 33.)

Rahoitusinstrumenttien luottoriski arvioidaan jokaisena raportointipäivänä uudestaan. Jos instrumenttien luottoriskissä tapahtuu muutoksia, on odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamistapaa muutettava riskiä vastaavaksi (ST-Akatemia 2014, 25.) Kuvio kolme havainnollistaa kahden arvostamisperusteen mallia.

Kuvio 3 Kahden arvostamisperusteen malli (KPMG 2014, 32)

IFRS 9-standardiin on laadittu oma yksinkertaistettu menettely odotettavissa olevien luottotappioiden määrittelyyn seuraaville omaisuuserille:

- IFRS 15 mukaisille myyntisaamisille ja sopimukseen perustuvilla omaisuuserillä
- IAS 17 mukaisille vuokrasaamisille.

Edellä mainittujen erien tappiota koskeva vähennyserä kirjataan aina koko sopimuksen voimassaoloaikaa vastaavien odotettujen luottotappioiden määräisenä. (ST-Akatemia 2014, 27.)

4.1.1 Informaatio luottotappioiden perusteeksi

Odotettavissa olevia luottotappioita arvioitaessa yrityksen ei tarvitse suorittaa perinpohjaista tiedonhakua velallisen taloudellisesta tilanteesta, mutta tiedon on oltava järkevää ja

perusteltua. IFRS 9 -standardi määrittää järkevän ja perustellun tiedon olevan ”Raportointipäivänä kohtuudella saatavissa olevaa informaatiota ilman kohtuuttomia kustannuksia tai ponnisteluja, mukaan lukien informaatio aiemmista tapahtumista, senhetkisistä olosuhteista ja tulevaisuuden taloudellisia olosuhteita koskevia ennusteita”. (ST-Akatemia 2014, 129.) Käytännössä tämän ei tarvitse olla monimutkainen analyysi, joskus suhteellisen yksinkertainen mallintaminen voi riittää ilman monien skenaarioiden analysointia (esim. keskimääräiset luottotappiot suuresta rahoitusinstrumenttiryhmästä).

Luottotappioiden määrittämiseen käytettävän informaation on sisällettävä tekijöitä lainanottajasta, yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja arvioita olosuhteiden sekä nykyisestä että ennustetusta kehityssuunnasta. Yritys voi käyttää tämän tiedon hakuun sekä sisäisiä että ulkoisia- tietolähteistä. Yrityksen sisäiset tiedot ovat yleensä helposti saatavilla, joten yrityksen oma kokemus asiakkaan aiemmista luottotappioista ja mahdolliset sisäiset luokitukset ovatkin luottotappiota määritettäessä hyvää informaatiota. Käytettäessä aiempia luottotappioita koskevaa informaatiota, on tiedot kuitenkin oikaistava vastaamaan raportointipäivän tilannetta havainnoitavissa olevan tiedon perusteella (esim. makrotaloudelliset tekijät). Toisin sanoen toteumasta on poistettava tiedot, jotka eivät vaikuta enää raportointipäivänä tai lisätä sen tekijän vaikutus toteumaan, joka vaikuttaa nyt ja tulevaisuudessa. Esimerkkinä toistuvasti muutoksen alla olevista luottotappioiden määrittämiseen vaikuttavista tekijöistä ovat työttömyysasteen muutokset, hyödykkeiden hintojen muutokset ja kiinteistöjen hintojen muutokset. (ST-Akatemia 2014, 130.)

On hyvin yleistä, että velallisen luottoriski lisääntyy merkittävästi ennen kuin rahoitusinstrumenttiin liittyvä maksu viivästyy tai havaitaan muita lainanottajakohtaisia viivyttyviä tekijöitä, kuten lainan uudelleenjärjestely tai lainaehtoihin tehtävä muutos. Siksi luottotappiokirjaukset perustetaan IFRS 9-standardissa tulevaisuuteen pohjautuvaan tietoon. Tulevaisuuteen pohjautuvien taloudellisten olosuhteiden informaation saatavuus vähenee sitä enemmän, mitä pidempiaikainen rahoitusvarojen luottoaika on. Siksi odotettavissa olevia luottotappiota arvioitaessa ei edellytetä yksityiskohtaista arviota kaukana tulevaisuudessa oleviin kausiin, vaan ennusteet perustetaan saatavilla oleviin yksityiskohtiin. (ST-Akatemia 2014, 129.)

Kaikista rahoitusinstrumenteista ei ole saatavilla tulevaisuuteen pohjautuvaa informaatiota. Vähittäisasiakkaalle myönnettävät luotot ovat hyvä esimerkki rahoitusinstrumenteista, joista ei ole välttämättä mahdollista tunnistaa luottoriskiä liittyviä muutoksia ennen kuin luottoon liittyvä maksu on viivästynyt. Tämä johtuu siitä, että luotoista on saatavilla vain vähän tai ei lainkaan ajan tasalla olevaa luottoriski-informaatiota. (ST-Akatemia 2014, 116.) Tulevaisuuteen pohjautuvan informaation puuttuessa IFRS 9-standardi lähtee siitä,

että luottoriski on lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjauksen jälkeen, kun maksut ovat viivästyneet yli 30 päivää. (ST-Akatemia 2014, 26.) Jos kuitenkin yhteisö voi osoittaa, ettei luottoriski ole lisääntynyt, vaikka maksut ovatkin viivästyneet 30 päivää, se voi edelleen kirjata odotetut luottotappiot 12 kk:n perusteella. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi hallinnolliset huolimattomuudet, jotka eivät aiheudu lainanottajan taloudellisista vaikeuksista. (ST-Akatemia 2014, 123.) Tätä 30 päivän kriteeriä on arvosteltu paljon tässä opinnäytetyössä olevien pankkisektorin yhteisöjen keskuudessa.

Jotta arvioituja luottotappiota määrittelevä tieto olisi relevanttia, on yhteisön tarkistettava käytössään olevat metodologiat ja oletukset säännöllisin väliajoin. Näin saadaan pienennettyä eroja arvioitujen ja toteutuvien kokemusperusteisten luottotappioiden välillä. (ST-Akatemia 2014, 130.)

4.1.2 Arvostamisperusteen määrittäminen

Luottotappioita määritettäessä rahoitusinstrumentteja käsitellään yksittäisinä instrumentteina tai rahoitusinstrumenttiryhminä. Joissakin tapauksissa yhteisöllä ei ole käytettävissä yksittäisen rahoitusinstrumentin kohdalla informaatiota, joka olisi saatavilla ilman kohtuuttomia kustannuksia tai ponnisteluja. Tällöin saattaa olla perusteltua arvioida rahoitusinstrumenttien luottoriskin merkittävää lisääntymistä ryhmäkohtaisesti. Tavoitteena on varmistaa, että yhteisö kirjaa luottotappiot koko voimassaoloajalta, kun luottoriski on lisääntynyt merkittävästi. Tällöin luottotappiokirjaus koko voimassaoloajalta tehtäisiin, vaikka luottoriskin lisääntymisestä ei olisi vielä saatavissa näyttöä yksittäisten instrumenttien osalta. (Haaramo, Palmuaro & Peill 2005.)

Yhteisö voi ryhmitellä rahoitusinstrumentit yhteisten luottoriskiominaisuuksien perusteella esimerkiksi seuraavien tekijöiden mukaan:

- Instrumentin tyyppi
- Luottoriskiluokitukset
- Vakuuden tyyppi
- Toimiala
- Velallisen maantieteellinen sijainti.

(ST-Akatemia 2014, 117.)

Kun yritys on määrittänyt rahoitusinstrumenttien käsittelytavan rahoitusinstrumenttiryhmäksi tai yksittäiseksi rahoitusinstrumentiksi, on arvioitava, pitäisikö rahoitusinstrumentin/-ryhmän luottotappiot kirjata koko voimassaoloajalta, vai 12 kuukaudelta odotettavissa ole-

vien luottotappioiden perusteella. Toisin sanoen: onko luottoriski lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjauksen jälkeen?

Luottoriskin analysointi on monitekijäinen ja kokonaisvaltainen analyysi. Kuten jo edellä todettiin, analyysiin tulee sisällyttää tekijöitä lainanottajasta, yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja arvioita olosuhteiden sekä nykyisestä että ennustetusta kehityssuunnasta. (ST-Akatemia 2014, 130.) Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen tapahtuneen luottoriskin muutoksen merkittävyys riippuu siitä, millainen laiminlyönnin riski on ollut alkuperäisenä ajankohdana (esim. luotonmyöntöhetkellä). Selvitettäessä luottoriskissä tapahtuneita muutoksia on otettava huomioon rahoitusinstrumentin/-ryhmän ominaispiirteet sekä vertailukelpoisiin rahoitusinstrumentteihin aiemmin kohdistuneiden laiminlyöntien esiintyminen. (ST-Akatemia 2014, 118-119.)

Seuraavassa esitellään tekijöitä, jotka esimerkiksi vaikuttavat luottoriskin muutoksiin:

- Sisäiset luottoriskin hintaindikaattorit (esim. luottomarginaali)
- Muutokset luoton koroissa tai ehdossa (esim. tiukemmat kovenantit)
- Muutokset ulkoisissa markkinaindikaattoreissa (esim. luottomarginaali samankaltaisissa rahoitusinstrumenteissa)
- Rahoitusinstrumentin ulkoisen luottoluokituksen muutos
- Sisäisten luokituksen/pisteytyksen alentuminen (luotettavampi tarkasteltaessa yhdessä ulkoisten luokitusten kanssa)
- Muutokset liiketoiminnassa, rahoituksessa tai taloudessa (esim. toteutunut tai odotettava korkojen nousu)
- Muutokset lainanottajan liiketoiminnan tunnusluvuissa (esim. myyntituottojen, katteiden, käyttöpääoman vajeet)
- Saman lainanottajan luottoriskin lisääntyminen muissa rahoitusinstrumenteissa
- Lainanottajan liiketaloudellisen ympäristön muutokset (esim. kysynnän vähentyminen teknologisen muutoksen vuoksi)
- Lainan vakuudessa tapahtuneet merkittävät muutokset (esim. vakuuden arvo laskee)

(ST-Akatemia 2014, 120-121.)

Rahoitusinstrumenttiin liittyvän luottoriskin katsotaan olevan alhainen, kun siihen kohdistuva laiminlyöntiriski on pieni tai kun lainanottajalla on vahva kyky täyttää lainasopimuksen velvoitteet. Lisäksi näyttö siitä, että makrotaloudesta johtuvat negatiiviset tekijät eivät tule vaikuttamaan yrityksen liiketoimintaan heikentävästi, on myös yksi perustelu katsoa luottoriskin olevan alhainen. Luottoriskin alhaisuus ei kuitenkaan saa koskaan perustua lainan

vakuutena olevaan vakuuteen ja siihen liittyviin positiivisiin tekijöihin. (ST-Akatemia 2014, 122). IFRS 9 –standardi määrittelee ainakin yhden konkreettisen tekijän, joka vaikuttaa luottoriskin muuttumiseen alhaisesta luottoriskistä selkeästi lisääntyneeseen luottoriskiin. Tämä tekijä on jo edellä mainittu maksujen viivästyminen 30 päivän ajalta. (Haaramo ym. 2005.)

Luottoriski voidaan kategorioida laina-aikana myös uudestaan. Jos yhteisön luottoriski on alhainen alkuperäisenä raportointipäivänä, mutta kasvaa laina-aikana merkittävästi, luotonantaja kirjaa luottotappiot tällöin koko laina-ajalta. Jos taas luotonantaja on arvostanut edellisellä raportointikaudella rahoitusinstrumentin luottotappiot sopimuksen koko elinkaaren ajalta, mutta sopimusosapuolen luottoriski ei enää täytä ehtoja luottotappion kirjaamisesta koko elinajalle, yrityksen on muutettava luottotappiokirjaus vastaamaan 12 kuukauden luottotappioita. (Haaramo ym. 2005.)

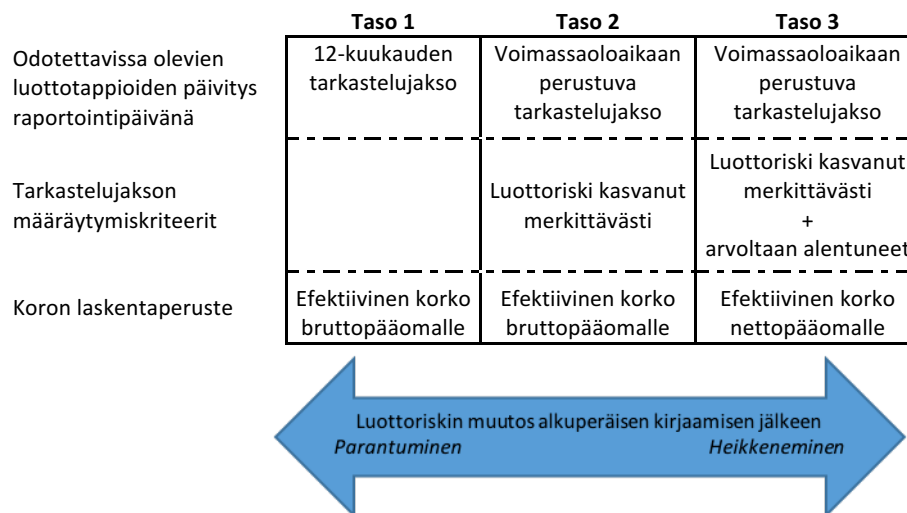
4.2 Luottotappioiden määrittäminen

IFRS 9 liittyvässä Exposure draftissa (ED) luottotappioiden määrittämisen monimutkaisuus on todettu yhdeksi IAS 39 –standardin epäkohdaksi. Tähän epäkohtaan IASB on vastannut yksinkertaistamalla luottotappioiden laskentatapaa uudessa IFRS 9 standardissa. (IFRS 2013, 2.) Yksinkertaistettuna rahoitusvarojen luottotappiot tullaan IFRS raportoinnissa määrittämään seuraavien erien välisen erotuksen nykyarvona:

- Rahavirrat, jotka yhteisö on oikeutettu saamaan sopimuksen mukaan
- Rahavirrat, jotka yhteisö odottaa saavansa.

Tosin sanoen luottotappiot ovat maksuvajausten nykyarvo. Koska lainanottajan odotettavissa olevat luottotappiot diskontataan nykyarvoon, luottotappioita syntyy myös yrityksille, joiden odotetaan maksavan luottonsa sopimuksen mukaan takaisin, eikä maksuviivästyksiä odoteta olevan. (ST-Akatemia 2014, 125.)

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen IASB on kehittänyt ”kolmen tason” mallin, joka on havainnollistettu kuviossa 4.

Kuvio 4 Odotettavissa olevien luottotappioiden yleinen lähestymistapa (Haaramo ym. 2005)

Ensimmäisellä tasolla yritys arvostaa rahoitusinstrumentin tai rahoitusinstrumenttiryhmän luottotappiot vastaamaan 12 kuukauden tarkastelujaksoa kahden arvostamisperusteen mallin mukaisesti. Toisin sanoen tasolla yksi ovat sellaiset luottotappiot, joiden luottoriski ei ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjauksen jälkeen. Toisella tasolla on rahoitusinstrumentit/rahoitusinstrumenttiryhmät, joiden luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjauspäivän jälkeen. Tasojen 1 ja 2 luottotappioiden ja koron laskennan periaatteet ovat samanlaiset. Luottotappioita laskettaessa on otettava huomioon seuraavat periaatteet:

- Todennäköisyyksillä painotettu tulema (kuvastettava luottotappioiden toteutumisen mahdollisuutta riippumatta siitä, kuinka matala mahdollisuus on)
- Rahan aika-arvo (luottotappiot diskontataan raportointipäivään)
- Järkevä ja perusteltavissa oleva tieto.

(Haaramo V. ym. 2005.)

Odotettavissa olevia luottotappioita laskettaessa otetaan huomioon rahan aika-arvo, eli luottotappiot diskontataan raportointipäivään käyttäen alkuperäisenä kirjausajankohtana (esim. luoton nostopäivänä) määritettyä efektiiivistä korkoa tai sen likiarvoa. Poikkeuksen edellä mainittuun käytäntöön tekevät vaihtuvakorkoiset rahoitusinstrumentit, jolloin odotettavissa olevat luottotappiot diskontataan käyttäen tarkasteluhetken efektiiivistä korkoa, eikä alkuperäisenä kirjausajankohtana määriteltyä efektiiivistä korkoa. (ST-Akatemia 2014, 128.) Efektiiivinen korko lasketaan tasoilla 1 ja 2 bruttopääomalle, toisin sanoen arvonalentumista ei vähennetä saamisten arvosta efektiiivistä korkoa laskettaessa. (Haaramo V. ym. 2005.) Kirjanpidossa tason 1 ja 2 arvonalentumiset kirjataan taseeseen vaikuttavalle

erilliselle arvonalentumistilille. Tilikaudelle kohdistuvat arvonalentumiset esitetään tilinpäätöksessä kokonaisuutena laajassa tuloslaskelmassa. (Haaramo V. ym. 2005.)

Tason 3 mukaisten luottotappioiden määrittäminen eroaa tasoista 1 ja 2 jonkin verran. Tasolla 3 käsitellään rahoitusinstrumentit, joissa ilmenee yksittäinen tai useampi sellainen tapahtuma, joka tulee vaikuttamaan tuleviin rahavirtoihin negatiivisesti. Tällöin rahoitusinstrumentti on arvoltaan alentunut. Arvon alentuminen voi johtua esimerkiksi yrityksen merkittävistä taloudellisista vaikeuksista tai yli 30 päivän maksujen laiminlyönneistä. Tasolla kolme olevat arvonalentumiset määritellään pääsääntöisesti yksilökohtaisesti, ei rahoitusinstrumenttiryhminä, ja arvonalentumisen määrällä vähennetään saamisen arvoa suoraan, eikä kirjata erilliselle arvonalentumistilille. Toisin sanoen rahoitusinstrumenttisaaminen esitetään taseessa nettoarvona. Efektiivinen korko lasketaan myös nettopääomalle. (Haaramo V. ym. 2005.)

IFRS 9 tuo muutoksen myös taseen ulkopuolisiin luottolupauksiin, kuten annettuihin takauksiin ja luottolimiitteihin. Takaussitoumuksen perusteella takaajaa vaaditaan suorittamaan maksu vain, jos varsinainen velallinen laiminlyö luottosopimuksen velvoitteet. Voi siis olla, ettei takauksenantajalle koidu luoton sopimusaikana mitään maksuvelvoitteita. Tästä huolimatta IFRS 9 mukaan jokaisesta takauksesta kirjataan takauksen antajan tilinpäätökseen odotettavissa oleva luottotappio. Takaajana oleva yhteisö kirjaa tällöin tilinpäätökseensä lainanantajan luottotappion kattavan korvauksen määrän vähennettynä määrällä, jonka takaaja odottaa saavansa velalliselta tai joltain muulta osapuolelta. (ST-Akatemia 2014, 126.) Odotettavissa olevaa luottotappiota laskettaessa takauksille on otettava huomioon myös rahan aika-arvo. Koska takauksille ei ole mahdollista määrittää efektiivistä korkoa, on diskonttauksessa käytettävä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden sen hetkistä arviota rahan aika-arvosta kyseisiä rahavirtoja koskevista riskeistä. (ST-Akatemia 2014, 129.)

4.2.1 Esimerkkejä luottotappioiden määrittämisestä

Tässä kappaleessa havainnollistetaan kolmen esimerkin valossa, miten luottotappioita määritetään IFRS 9:n mukaan. Esimerkit ovat ST-Akatemian julkaisemasta IFRS 9 Rahoitusinstrumentit –kirjasta. (ST-Akatemia 2014.)

Esimerkki 1, Varausmatriisi

Jokaisen luottosopimuksen tai luottosopimusryhmän arvioiminen yksitellen luottotappioiden osalta saattaa olla suuri työ yhteisölle ja toisinaan myös tarpeetonta. Siksi IASB antaa yhteisöille valtuudet käyttää odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen apu-

keinoja. Apukeinona laskemiseen voidaan käyttää esim. varausmatriisia. (ST-Akatemia 2014, 126.). Varausmatriisia käytetään tässä esimerkissä esiteltävän yrityksen kaikkien myyntisaamisista johtuvien odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen.

Yrityksen myyntisaamissalkku on vuonna 2001 30 miljoonaa euroa ja yhtiö toimii yhdellä maantieteellisellä alueella. Asiakskunta koostuu suuresta määrästä pieniä asiakkaita, joiden myyntisaamiset ryhmitellään niiden riskiominaisuuksien mukaan. Riskiominaisuudet kuvaavat asiakkaiden kykyä suorittaa kaikki erääntyvät maksut sopimusehtojen mukaisesti.

*Yritys käyttää myyntisaamisten salkussa olevien luottotappioiden määrittämiseen alla olevaa varausmatriisia. Varausmatriisi perustuu toteutuneisiin havainnoituihin laiminlyöntias-
teisiin ja näitä tietoja oikaistaan tulevaisuuteen suuntautuvilla arvioilla. Tässä esimerkissä ennuste tulevaisuudesta on, että taloudelliset olosuhteet heikentyvät seuraavan vuoden aikana. Ennusteen pohjalta yritys arvioi seuraavan varausmatriisin:*

	Tämä hetki	1-30 päivää viivästynyt	31-60 päivää viivästynyt	61-90 päivää viivästynyt	Yli 90 päivää viivästynyt
Laiminlyöntiaste	0,30 %	1,60 %	3,60 %	6,60 %	10,60 %

Myyntisaamiset arvostetaan alla olevaa varausmatriisia käyttäen:

	Brutto- kirjanpitoarvo	Odotettavissa olevia luottotappioita koskeva vähennyserä (kirjanpitoarvo x laiminlyöntiaste)
Tämä hetki	15 000 000 €	45 000 €
1-30 päivää viivästynyt	7 500 000 €	120 000 €
31-60 päivää viivästynyt	4 000 000 €	144 000 €
61-90 päivää viivästynyt	2 500 000 €	165 000 €
Yli 90 päivää viivästynyt	1 000 000 €	106 000 €
	30 000 000 €	580 000 €

Esimerkki 2, Luottotappion määrittämien

Yhteisö A myöntää lyhennysohjelmaisen lainan suuruudeltaan 1 miljoonaa euroa. Kun otetaan huomioon luottoriskiltään samankaltaisiin instrumentteihin liittyvät odotukset (käytäen järkevää ja perusteltavissa olevaa informaatioita, joka on saatavissa ilman kohtuuttomia kustannuksia tai ponnisteluja), lainanottajan luottoriski sekä seuraavien 12 kk:n taloudelliset näkymät, yhteisö A arvioi, että alkuperäisenä kirjaamisajankohtana (lainan nostopäivänä) lainaan kohdistuvan laiminlyönnin todennäköisyys (probability of default, PD) seuraavan 12 kk:n aikana on 0,5 %. Yhteisö A toteaa myös, että 12 kuukauden PD:ssa tapahtuvat muutokset ovat kohtuullinen likiarvo koko voimassaoloajan PD:n muutoksille määritettäessä, onko luottoriski lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

Raportointipäivänä (osavuositarkastuspäivä) 12 kuukauden PD:ssä ei ole tapahtunut muutoksia ja yhteisö A toteaa, ettei luottoriski ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Yhteisö A toteaa myös, että bruttomääräisestä kirjanpitoarvosta menetetään 25 %, jos laiminlyönti toteutuu (prosenttiosuus on bruttomääräisen kirjanpitoarvon nykyarvo, rahan aika-arvoa ei oteta huomioon). Yhteisö A arvostaa tappiota koskevan vähennyserän 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita vastaavaan määrään käyttäen 12 kuukauden PD-lukua, 0,5%. Tässä laskelmassa oletetaan siis, että laiminlyönnin toteutumatta jäämisen todennäköisyys on 99,5 %.

Raportointipäivänä 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita koskeva vähennyserä lasketaan seuraavasti:

$$0,5\% \times 25\% \times 1\,000\,000 \text{ €} = 1\,250 \text{ €}$$

(ST-Akatemia 2014, 252.)

Esimerkki 3, Luottotappion määrittämien

Pankki A myöntää 2000 bullet-lainaa, joiden bruttomääräinen kirjanpitoarvo on yhteensä 500 000 euroa. Pankki A jakaa salkkunsaa lainanottajaryhmiin (ryhmät X ja Y) alkuperäisen kirjaamisajankohdan yhteisten luottoriskiominaisuuksien perusteella. Ryhmä X koostuu 1000 lainasta, joiden bruttomääräinen kirjanpitoarvo on 200 EUR/asiakas eli yhteensä 200 000 eur. Ryhmä Y koostuu 1000 lainasta, joiden bruttomääräinen kirjanpitoarvo on 300 EUR/asiakas, yhteensä 300 000 EUR.

Pankki A määrittää odotettavissa olevat luottotappiot ryhmille X ja Y tappioasteeseen perustuvan lähestymistavan mukaisesti. Tappioastetta määriteltäessä Pankki A ottaa huomioon otokset saman tyyppisiin lainoihin aiemmin kohdistuneista laiminlyönneistä sekä aiempia tappioita koskevan kokemuksen. Lisäksi Pankki A tarkastelee tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota ja päivittää aiempaa toteumaa koskevan informaationsa sen hetkisten taloudellisia olosuhteita koskevien järkevien ja perusteltavissa olevien ennusteiden

den mukaan. Aiemman toteuman mukaan 1000 lainasta ryhmän X tappioasteet ovat neljän laiminlyönnin perusteella 0,3% ja ryhmän Y kahden laiminlyönnin perusteella 0,15%. (alla olevassa laskelmassa tappioiden nykyarvo perustuu keksittyyn efektiiviseen korkoon)

Ryhmä	Asiakkaat (Lkm)	Asiakaskohtainen bruttokp-arvo, johon kohdistuu laiminlyönti (arvioitu)	Yhteenlaskettu bruttokp-arvo, johon kohdistuu laiminlyönti (arvioitu)	Aiemmat laiminlyönnit/vuosi (keskimäärin)	Yhteenlaskettu bruttokp-arvo, johon kohdistuu laiminlyönti (arvioitu)	Havainnoidun tappion nykyarvo	Tappioaste
	A	B	C=A x B	D	E=B x D	F	G=F/C
X	1000	200 €	200 000 €	4	800 €	600 €	0,3 %
Y	1000	300 €	300 000€	2	600 €	450 €	0,15 %

Raportointipäivänä Pankki A odottaa laiminlyöntien lisääntyvän seuraavien 12 kuukauden aikana aiempaan toteumaan verrattuna. Tämän seurauksena Pankki A arvioi, että seuraavan 12 kuukauden kuluessa toteutuu 5 laiminlyöntiä ryhmän X lainoissa ja 3 laiminlyöntiä ryhmän Y lainoissa. Lainojen nykyisten voimassaoloaikojen perusteella Pankki A toteaa, ettei laiminlyöntien määrän odotettavissa oleva lisääntyminen edusta merkittävää luottoriskin lisääntymistä salkkujen alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Ennusteiden perusteella Pankki A arvostaa kuhunkin ryhmään kuuluvien 1000 lainan tappiota koskevan 12 kk:n odotettavissa olevia luottotappioita vastaavaan määrään ja niiden suuruudeksi tulee 750 € ja 675 €.

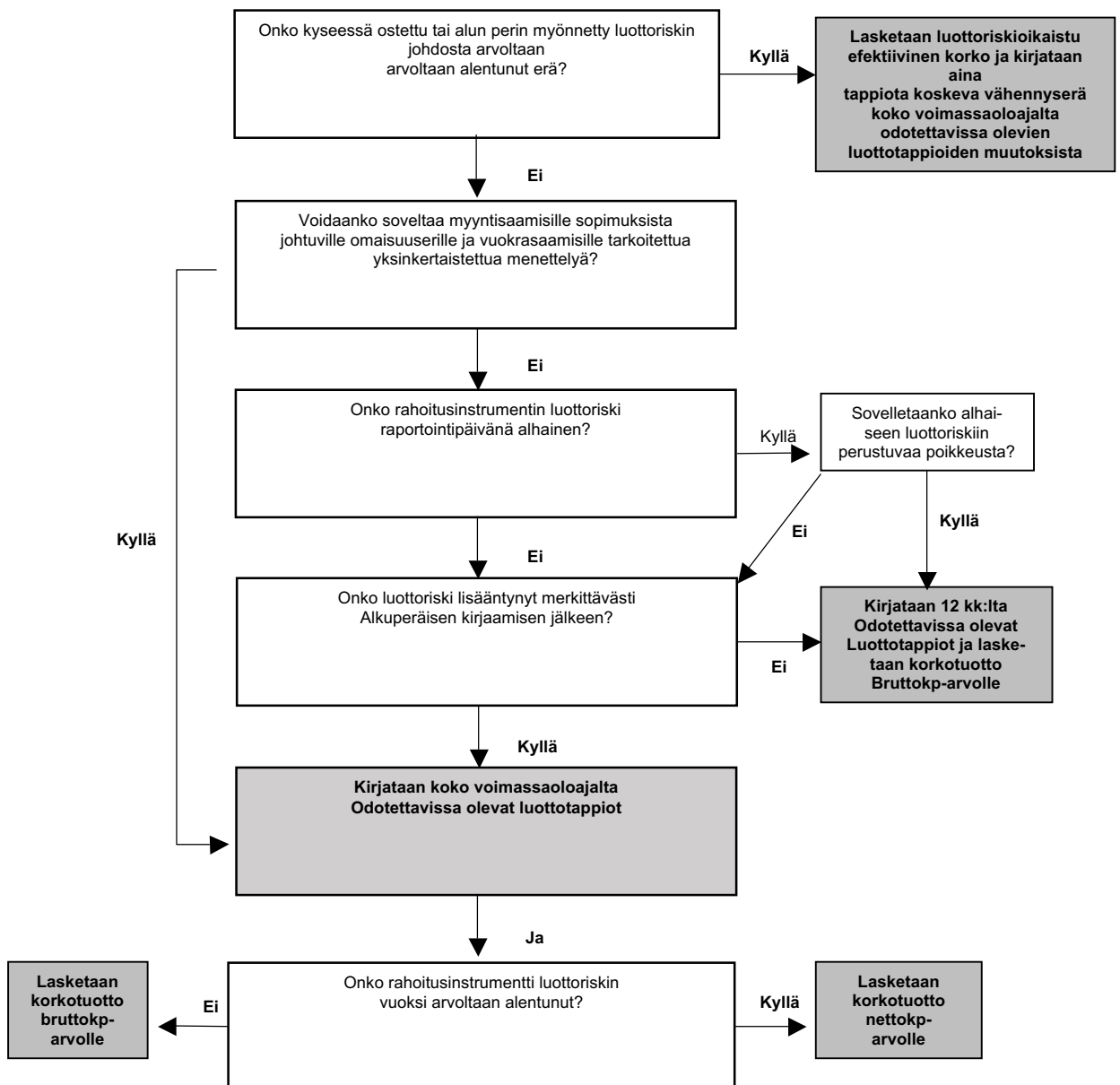
Ryhmä	Asiakkaat (Lkm)	Asiakaskohtainen bruttokp-arvo, johon kohdistuu laiminlyönti (arvioitu)	Yhteenlaskettu bruttokp-arvo, johon kohdistuu laiminlyönti (arvioitu)	Aiemmat laiminlyönnit/vuosi (keskimäärin)	Yhteenlaskettu bruttokp-arvo, johon kohdistuu laiminlyönti (arvioitu)	Havainnoidun tappion nykyarvo	Tappioaste
	A	B	C=A x B	D	E=B x D	F	G F/C
X	1000	200 €	200 000 €	5	1 000 €	750 €	0,375 %
Y	1000	300 €	300 000€	3	900 €	675 €	0,225 %

Pankki A käyttää tappioasteita 0,375% ja 0,225% arvioidessaan odotettavissa olevia luottotappioita ryhmissä X ja Y.

(ST-Akatemia 2014, 254.)

4.3 Yhteenveto

IFRS 9:n mukaan kirjattavien odotettavissa olevien luottotappioiden määrittäminen on monivaiheinen prosessi. Ennen kuin päädytään tekemään luottotappiokirjaus erilliselle arvonalentumistilille tai suoraan rahoitusinstrumenttiin, on selvítettävä useampi kirjauksen suuruuteen vaikuttava tekijä. Kuviossa 5 on havainnollistettu luottotappiokirjaukseen vaikuttavat tekijät. Jotta kysymyksiin voidaan vastata, on yhteisön kerättävä järkevää ja perusteltua tietoa velallisesta.

Kuvio 5 Arvonalentumista koskevien vaatimusten yhteenveto (ST-Akatemia 2014, 267)

5 Tutkimus

Varsinainen tutkimusongelma tässä opinnäytetyössä on kaksiosainen: Mitä muutoksia IFRS 9 tuo luottotappioihin ja arvonalentumisiin yritysten tilinpäätöksissä ja miten näihin muutoksiin suhtaudutaan pankkisektorilla. Tutkimusongelman ensimmäiseen osaan vastattiin kappaleessa 4. Kappaleissa 5 ja 6 tullaan perehtymään kysymykseen ”miten IFRS 9:n tuomiin muutoksiin suhtaudutaan pankkisektorilla?” Kappaleessa 5 esitellään opinnäytetyöhön tehtyä tutkimusta sekä tutkimukseen käytettyä aineistoa ja kappaleessa 6 analysoidaan tutkimusaineistoa.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Empiirinen tutkimus alkoi perehtymisellä IASB:n laatimaan Exposure Draftiin (ED/2013/3) ja siinä oleviin 13 kysymykseen luottotappioista ja arvonalentumisista. Kysymysten pohjalta kirjeiden sisältö jaettiin kolmeen alaluokkaan: Lähestymistavan muutos, kahden arvotamisperusteen malli ja luottotappioiden määrittäminen. 13 kysymyksestä valittiin tähän tutkimukseen sellaiset, jotka vastaavat parhaiten edellä mainittuihin kysymyksiin.

Tämän jälkeen perehdyttiin kommenttikirjeisiin, joita IASB oli vastaanottanut 187 kpl koskien luottotappioita ja arvonalentumisia. (IFRS 2016c.) Kommenttikirjeistä valittiin pankkisektorilla vaikuttavien tahojen kirjeitä, joiden katsottiin edustavan pankkien näkökulmaa IFRS 9:n tuomista muutoksista. Seuraavaksi kerrotaan enemmän tutkimusaineistosta ja sen rajaamisesta sekä tutkimuksen kohteena olevien kommenttikirjeiden lähettäjästä.

5.2 Tutkimusaineisto

Exposure Draft (ED) kehitellään ja julkaistaan, kun uusi IFRS-standardi on jo valmis ja valmiiseen standardiin pyydetään tässä vaiheessa kommentteja usealta asiantuntijataholta. Halukkaat asiantuntijatahot vastaavat ED:ssä oleviin kysymyksiin ja ottavat kantaa standardin ominaisuuksiin. (IFRS 2016b.) IFRS 9 –standardin kohdalla IASB vastaanotti 187 kommenttikirjetä koskien luottotappioita ja arvonalentumisia. (IFRS 2016c.) Näistä kirjeistä 30% oli pankkisektorille kuuluvilta yhteisöiltä.

Tässä tutkimuksessa käytetään tutkimusaineistona IASB:n julkaisemaa Exposure Draftia, ED/2013/3 ja siihen liittyviä kommenttikirjeitä. ED 2013/3 julkaistiin maaliskuussa 2013 ja sitä koskevia kommenttikirjeitä oli mahdollisuus lähettää noin neljän kuukauden ajan IASB:lle. ED 2013/3 koskevia kommenttikirjeitä lähettivät useata eri yritykset monelta toimialalta, yhdistykset, lautakunnat, sijoittajat, yliopistot, IFRS-standardien säätämiseen keskittyneet elimet ym. (IFRS 2016c.) Tämä tutkimus rajattiin käsittelemään kommenttikirjeitä, joiden lähettäjät edustavat pankkisektoria ja vaikuttavat EU-alueella. Kirjeiden määrä

rajattiin kuuteen, joista kolme kirjettä on lähetetty pankkeja edustavista yhteisöistä ja kolme kirjettä eurooppalaisista pankeista. Rajauksella saadaan näkökulma siitä, kuinka pankkien yhteistyötä edistävät tahot ja pankit EU-alueella suhtautuvat muutokseen. Pankkeja edustavista yhteisöistä valittiin ns. ”pankkien kattojärjestöjen” kirjeitä: kaksi lähettäjää edustaa Euroopan pankkisektoria, European Banking Authority EBA ja European Banking Federation EBF sekä yksi kirjeen lähettäjä edustaa maailmanlaajuisesta pankkisektoria, Bank for International Settlements BIS. Eurooppalaisista pankeista valittiin tutkimukseen mukaan Lloyds Banking Group Plc, Deutsche Bank AG ja Erste Group Bank AG.

Kommenttikirjeet muodostuvat noin 2-8 sivuisista kirjeistä, joissa otetaan kantaa standardin muutokseen. Lisäksi kirjeiden liitteenä on IASB:n asettamat kysymykset koskien standardia ja kysymysten oheen liitetyt kommentoijien vastaukset. Tutkimusosuudessa kommenttikirjeisiin viitataan ryhminä, alla oleva taululukko havainnollistaa kirjeiden ryhmittelyä.

Taulukko 2 Kommenttikirjeiden ryhmittely

KIRJE	LÄHETTÄJÄ	SIVUMÄÄRÄ
Ryhmä 1		
Kirje 1	European Banking Authority (EBA)	13 sivua
Kirje 2	European Banking Federation (EBF)	13 sivua
Kirje 3	Bank for International Settlements (BIS)/Basel Committee on Banking Supervision	8 sivua
Ryhmä 2		
Kirje 4	Lloyds Banking Group Plc	10 sivua
Kirje 5	Deutsche Bank AG	14 sivua
Kirje 6	Erste Group AG	12 sivua

5.3 Kohdeyhteisöjen kuvaus

Ryhmään 1 kuuluvat yhteisöt, jotka edistävät pankkien yhteistyötä sekä Euroopassa että maailmanlaajuisesti.

European Bankin Authority (Euroopan pankkiviranomainen), EBA, on riippumaton EU -viranomainen, jonka tavoitteena on rahoitusalan moitteettomuuden, tehokkuuden ja asianmukaisen toiminnan turvaaminen sekä rahoitusvakauden säilyttäminen EU -alueella. EBA:n tarkoituksena on luoda rahoitusalueelle tasapuoliset toimintaedellytykset sekä parantaa sääntelyn laatua, ja sitä kautta myös edistää kuluttajille tarkoitettujen finanssituotteiden ja –palveluiden avoimuutta ja selkeyttä. EBA:n tärkeä tehtävä on myös edistää jäsenmaiden finanssivalvojien (Suomessa Finanssivalvonta) yhteistyötä EU -alueella. Edellä mainittujen tehtävien hoitamiseksi, EBA julkaisee paljon sekä sitovaa että ei-sitovaa

sääntelyä. EBA:n ylin päätöksentekoeelin on hallintoneuvosto, jossa suomalainen Finanssivalvonta on myös edustettuna. (Finanssivalvonta 2015.)

European Banking Federation (Euroopan pankkiyhdistysten liitto), EBF, on eurooppalaisten pankkiyhdistysten kattojärjestö. EBF:ään kuuluu 32 eurooppalaista pankkiyhdistystä, jotka edustavat noin 4500 pankkia ympäri Eurooppaa. Suomesta EBF:n jäsenenä on Finanssialan keskusliitto. EBF:n tarkoituksena on luoda yhtenäinen rahoitusmarkkina-alue Euroopan Unioniin ja tukea menettelytapoja, jotka edistävät talouden kasvua. (EBF 2014.)

Bank For International Settlements (BIS) on maailman vanhin kansainvälinen rahoitusorganisaatio. Sen tavoitteena on auttaa keskuspankkeja niiden rahallisen ja taloudellisen vakauden tavoittelussa, edistää kansainvälistä yhteistyötä ja toimia pankkina keskuspankeille. BIS:in jäsenenä on 60 keskuspankkia ympäri maailmaa mukaan lukien Euroopan keskuspankki ja Suomen Pankki. (BIS 2016.) BIS johtaa myös yhdeksää erilaista taloudellista vakautta tavoittelevaa ryhmää, jotka muodostuvat keskuspankkien edustajista ympäri maailmaa. Yksi näistä yhdeksästä ryhmästä on nimeltään Baselin komitea, Basel Committee on Banking Supervision, BCBS. Tämä ryhmä on maailmanlaajuinen standardien asettaja, jonka tunnetuimpia standardeja ovat luottolaitoksien omaa pääomaa koskevat Baselsäännöt. (BIS 2016.) Sama komitea otti myös kantaa IFRS 9:ää koskevaan Exposure Draftiin, jota käsitellään tässä tutkimuksessa.

Ryhmään 2 kuuluu kolme liikepankkia Euroopan alueelta.

Lloyds Banking Group Plc on Iso-Britannialainen liikepankki, joka täytti vuonna 2015 250 vuotta. (Lloyds Bank 2016.) Deutsche Bank AG on saksalainen pankki, jolla on toimipisteitä ympäri Eurooppaa sekä myös vahva jalansija Amerikan ja Aasian markkinoilla. (Deutsche Bank 2016.) Erste Group Bank AG on liikepankki Itävallasta, joka toimii laajasti myös Keski- ja Etelä-Euroopan alueella. (Erste Group 2016.)

6 Analyysi kommenttikirjeistä

Luottotappioiden kirjaaminen niiden toteutumisen perusteella muuttuu IFRS 9 –standardin soveltamisen myötä perustumaan odotettuihin luottotappioihin. Kaikki tutkimuksessa mukana olleet tahot painottivat kommenttikirjeissään luottotappioiden ja arvonalentumisten muuttuvan käytännön tärkeyttä. Vaikka uuden standardin valmistelu on vienyt paljon aikaa ja toimivaa mallia on ollut vaikea löytää, julkistettu standardi on kuitenkin kirjoittajien mielestä hyvä kompromissi tuottaen laadukasta informaatiota tilinpäätösraporttien käyttäjille. Kaikissa ryhmän 1 kommenttikirjeissä pahoiteltiin sitä, ettei IASB päässyt sopimukseen amerikkalaisen FASB:n kanssa yhdenmukaisesta mallista luottotappioiden ja arvonalentumisten osalta. U.S GAAPin mukaan tehtävät tilinpäätösraportit tulevat noudattamaan toisenlaista mallia luottotappiokirjauksista ja arvonalentumisista. Tämä tarkoittaa sitä, että tilinpäätösraportit, jotka on laadittu IFRS-standardin mukaan ei ole suoraan vertailukelpoinen U.S GAAP:in mukaan tehtyjen tilinpäätösten kanssa.

6.1 Lähestymistavan muutos

Luottotappioita määritellään IFRS-tilinpäätösraportoinnissa jatkossa tulevaisuuteen perustuvien tietojen valossa. Luottotappioita ja arvonalentumisia koskevassa ED/2013/3 ei ole erillisiä kysymyksiä tai kannanottopyyntöjä siihen, onko tulevaisuuteen perustuva luottotappioiden arvioiminen järkevämpää kuin nykyinen menneisyyteen ja nykyhetkeen perustuva luottotappioiden määrittäminen. Tutkimuksessa mukana olevat tahot vastaavat kuitenkin tähän merkittävään muutokseen yhteenvetokirjeissään.

Kaikki ryhmän 1 yhteisöt kannattavat IFRS 9 tuomaa lähestymistavan muutosta luottotappioiden ja arvonalentumisten osalta. Kommenttikirjeissä tuodaan esille IFRS 9 –standardia edeltäneen IAS 39-standardin mukaisten luottotappiokirjausten negatiivinen vaikutus viimeisen finanssikriisin aikana, jolloin luottotappiota kirjattiin liian myöhään ja liian vähän. EBF:n mielestä uusi lähestymistapa, joka perustuu odotettuihin luottotappioihin, lisää pankkien mahdollisuutta kehittää ja laajentaa riskienhallinajärjestelmiään sisällyttäen järjestelmiin laajemman alan luottotietoa. BIS taas painottaa luottotappiokirjausmuutoksen tuomaa luottamusta pankkien taloudellisesta tilanteesta. Kun luottotappiot kirjataan niiden odotusten mukaan, eikä jo tapahtuneiden tappioiden mukaan, antaa se BIS:n mukaan luotettavampaa taloudellista informaatiota pankista tilinpäätöksen lukijoille.

Myös ryhmän 2 pankit kannattavat kaikki luottotappioiden ja arvonalentumisten määrittämiseen tulevaa lähestymistavan muutosta. Sekä Deutsche Bank että Lloyds Bank kertoo kirjeissään odottaneensa luottotappioihin ja arvonalentumisiin sovellettavaa mallia, joka perustuu tulevaisuuden tapahtumien ennakoimiseen menneisyyden tapahtumien analy-

soinnin sijaan. Lisäksi luottotappioiden määrittämiseen käytettävä laajempi tietopohja IFRS 9:ssä verrattuna IAS 39:ään on tervetullut muutos.

6.2 Kahden arvostamisperusteen malli

Kuten teoriaosuudessa jo todettiin, on yrityksen arvioitava IFRS tilinpäätökseen kirjattavia luottotappioita ja arvonalentumisia kaiken järkevän ja perusteltavissa olevan informaation valossa. Tämän tiedon pohjalta arvioidaan, onko luottoriski lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ja päätetään, arvostetaanko luottoriski 12 kk:n arvostamisperustetta käyttäen vai koko sopimuksen voimassaoloaikaan perustuvaa mallia käyttäen. Silloin, kun rahoitusinstrumenttiin liittyvä luottoriski ei ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, arvostetaan luottoriski 12 kk:n perustetta käyttäen ja koko sopimuksen voimassaoloaikaan perustuvaa arvostamisperustetta käytetään, kun luottoriski on merkittävästi lisääntynyt alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. (KPMG 2014, 33.)

Kaikki Ryhmän 1 yhteisöt tukivat kirjeissään IASB:n luottotappioiden kahden arvostamisperusteen mallia. Sekä EBA että EBF ilmaisivat kuitenkin huolensa siitä, että standardi jättää tilinpäätöksentekijöille paljon soveltamisen varaa siinä, koska luottotappioiden arvostamisessa siirrytään 12 kk:n arvostamisperusteesta koko sopimusaikaa koskevaan perusteeseen. Kuten kohdassa 4.1 kerrotaan, luottotappiot siirretään luokaan, jossa ne arvostetaan koko niiden sopimusaikaan perustuen, kun luottoriski on lisääntynyt merkittävästi. Erityisesti EBA on huolissaan määritelmästä ”merkittävästi lisääntynyt” ja sen tuomasta soveltamismahdollisuudesta. Koska tämä määritelmä on suuressa roolissa luottotappioiden arvostamisessa, pitäisi ”merkittävä lisääntyminen” EBA:n mukaan tarkoittaa standardiin ohjein ja esimerkein.

Kuten Haaramo ym. kirjassaan (Haaramo V. ym.2005) toteavat, arvonalentuminen voi johtua esimerkiksi yrityksen merkittävistä taloudellisista vaikeuksista tai yli 30 päivän maksujen laiminlyönneistä. BIS kritisoi tätä 30 päivän kriteerin käyttöä. Erityisesti se arvostelee kommenttikirjeessään sitä, että jos 30 päivän kriteerin käyttöä ei selvennetä, yritykset tulevat käyttämään sitä ensisijaisena mittarina, eivätkä ota huomioon muita vallitsevia tekijöitä kuten makrotaloudellisia tekijöitä odotettavissa olevia luottotappioita arvioidessaan.

Ryhmään 2 kuuluvilla pankeilla luottotappiot koskevat yleisesti lainoja. Ryhmän kaikki pankit kannattavat lainojen jakoa IFRS 9:n myötä ”hyviin” ja ”huonoihin” lainoihin kahden arvostamisperusteen mallin mukaan jaettuna. Kaikki ryhmän 2 pankit tukevat sekä 12 kk:n että koko sopimusaikaan perustuvaa arvostamisperustetta.

Deutsche Bankin kirjeen mukaan 12 kk:n arvostamisperuste on jo tuttu kaikille pankeille Basel II –säännösten myötä, joten sen operatiivinen soveltaminen vaatii jonkin verran muutoksia riskienhallinnassa, mutta jo olemassa olevat käytännöt vähentävät IFRS 9 implementoinnin kustannuksia. 12 kk:n arvostamisperuste otetaan mielellään vastaan kaikissa ryhmän 2 pankeissa, sillä koko sopimusajan arvostamisperuste ei antaisi relevanttia informaatiota ”hyvien lainojen” tilanteesta ja laadusta.

Ryhmän 2 pankit kritisoivat ryhmän 1 ohessa IASB:n asettamaa 30 pv:n viivästyamiseen perustuvaa arvonalentumiskriteeriä. Deutsche Bank ja Lloyds Bank etenkin poistaisivat standardista yksityiskohtaiset kriteerit koskien arvostamisperustetta. Sen sijaan pankit kaipaaisivat selkeitä periaatteita merkittävästi lisääntyneen luottoriskin arviointiin. Erste Group on hiukan eri linjoilla muiden ryhmän 2 pankkien kanssa. Erste Group näkee 30 pv:n kriteerin käytön hyvänä periaatteena niille yrityksille, joilla ei ole niin edistyneet järjestelmät luottoriskien hallinnassa.

6.3 Luottotappioiden määrittäminen

IFRS 9 –standardissa luottotappioiden määrä lasketaan yksinkertaistettuna rahoitusinstrumenttien maksuvajausten nykyarvona. Diskonttauksessa käytetään efektiivistä korkoa, joka on määritelty alkuperäisenä kirjausajankohtana tai tarkasteluhetkenä (vaihtuvakorkoiset rahoitusinstrumentit). (ST-Akatemia 2014, 128.)

ED 2013/3:ssa luottotappioiden määrittämistä koskevia aihealueita käsiteltiin pääasiassa kysymyksessä 6. Siinä pyydettiin ottamaan kantaa, onko koron laskenta nettopääomalle järkevää, kun luotto siirretään tasolle 3 (ks. Kuvio 4). Lisäksi mielipidettä pyydettiin siihen, että luotto siirretään takaisin tasolle 2 tai 1, jos luottoriski alenee merkittävästi.

Ryhmän 2 pankit tukevat IASB:n mallia, jossa efektiivinen korko lasketaan nettopääomalle, kun luotto siirretään tasolle 3. Tämä käytäntö on yhdenmukainen IAS 39:ssä ja Lloyds Bankin mielestä estää korkotulojen liioittelun. Myös luoton siirto tasoille 2 ja 1 sai pankkien keskuudessa kannatusta.

Ryhmässä 1 yhteisöt ovat samaa mieltä ryhmän 2 pankkien kanssa siitä, että koron laskenta nettopääomalle tasolla 3 on järkevää. EBA perustelee kantaansa sillä, että jos tasolla 3 korko laskettaisiin bruttopääomalle, heikentyneet tuotot eivät antaisi oikeaa kuvaa tuotoista.

Kommenttikirjeistä käy ilmi, että IFRS 9 –standardin viiden vuoden valmisteluaikana IASB on esittänyt vaihtoehtoisen koronlaskentatavan diskonttaukselle. Tämä vaihtoehto olisi ollut sellainen, jossa yritys olisi saanut itse määritellä käyttämänsä diskonttauskoron tason 2 luotoille, kuitenkin niin, että korko olisi ollut markkinoiden riskittömän koron ja efektiivisen koron välillä. Ryhmän 2 pankkien keskuudessa IASB saa kiitosta siitä, että diskonttauskoron laskenta on ED:ssä tarkennettu ainoastaan efektiiviseen korkoon kaikilla tasoilla jättäen muut korkovaihtoehdot pois. Tämä luo Lloyds Bankin mukaan yhdenmukaisen käytännön ja tilinpäätöksen vertailtavuus paranee. Deutsche Bankin mielestä vaihtoehtoisten korkojen käyttö olisi ollut myös toteuttamiskelpoinen malli, mutta kannattaa kuitenkin efektiivisen koron –mallin implementointia suuren enemmistön tavoin.

Ryhmän 1 yhteisöt ovat yhtä mieltä siitä, että koron laskentatapa tulisi rajata ainoastaan efektiiviseen korkoon ja jättää muut vaihtoehtoiset koronlaskentatavat pois. Vaihtoehtoisten korkojen käyttö vaikuttaisi negatiivisesti tilinpäätösten vertailtavuuteen myös ryhmän 1 yhteisöjen mielestä.

6.4 Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta tutkimuksessa olleiden kommenttikirjeiden perusteella, että IFRS 9:n tuomat muutokset otetaan vastaan positiivisesti sekä ryhmän 1 että ryhmän 2 keskuudessa.

Erityisesti kirjeissä tulee esiin luottotappioita ja arvonalentumisia koskeva lähestymistavan muutoksen tärkeys. IFRS 9 tuoman muutoksen myötä luottotappiot ja arvonalentumiset tullaan kirjaamaan odotettavissa olevien tappioiden mukaan, mikä antaa tutkimuksessa olleiden yhteisöjen mukaan luotettavamman kuvan pankkien taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi se antaa myös pankeille mahdollisuuden kehittää ja laajentaa riskienhallintajärjestelmiään sisällyttäen järjestelmiin laajemman alan luottotietoa, ja näin mahdollisuuden ennakoita asiakkaidensa luottokelpoisuutta nyt ja tulevaisuudessa.

Kahden arvostamisperusteen malli koetaan kaikissa tutkimuksen yhteisöissä toimivana mallina. Yhteisöt pitävät tärkeänä, että ”hyvät lainat” ja ”huonot lainat” arvostetaan eri laskentaperusteita käyttäen. IASB saa kuitenkin kritiikkiä standardin jättäessä tilinpäätöksen tekijöille paljon soveltamisen varaa siinä, koska luottotappioiden arvostamisessa siirrytään 12 kk:n arvostamisperusteesta koko sopimusaikaa koskevaan perusteeseen. Standardin erilainen soveltaminen yhteisöissä tulee vähentämään tilinpäätösten vertailtavuutta. Toisaalta taas yksityiskohtaisia kriteerejä koskien arvostamisperustetta ei tutkimuksen yhteisöt myöskään halunneet standardiin, koska tämä johtaisi kriteerin soveltamiseen ensisijaisena kriteerinä arvostamisperustetta määritettäessä. EBA pyytää kirjeessään

IASB:tä tarkentamaan kahden arvostamisperusteen mallin siirtymiskriteereitä ohjein ja esimerkein.

IFRS 9 tuomat muutokset otetaan tutkimuksessa mukana olleissa yhteisöissä positiivisesti vastaan, ja siksi standardi halutaan implementoida mahdollisimman pian. Lisäksi sen tuomia muutoksia pidetään tärkeänä taloudellisen vakauden tavoittelussa ja ylläpidossa. Ryhmän 2 pankit arvioivat kommenttikirjeissään yhteisöjen tarvitsevan kahdesta kolmeen vuotta aikaa standardin implementoinnin valmisteluun. Lopullinen IFRS 9 –standardi julkaistiin heinäkuussa 2014, ja sen soveltaminen on pakollista 1.1.2018.

7 Tulokset ja pohdinta

Keskeisin muutos IFRS 9:n mukaan tehtävissä luottotappio- ja arvonalentumiskirjauksissa on niiden lähestymistavan muutos. Toteutuneiden luottotappioiden kirjaamisesta siirrytään odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamiseen ja luottotappioiden määrä lasketaan yksinkertaistettuna rahoitusinstrumenttien maksuvajausten nykyarvona. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että luottotappiota kirjataan jokaisen luoton myönnön yhteydessä riippumatta luotonottajan vakavaraisuudesta. IFRS 9 tuomat luottotappiokirjausmuutokset voivat olla huomattavan suuret etenkin pankeille. Kuten teoriaosuudessa todettiin, uusi kirjaamistapa voi IASB:n mukaan kasvattaa pankkien luottotappiovarauksia 25-250% (KPMG 2014, 33.)

Suurista luottotappiovarausmuutoksista huolimatta IFRS 9:n tuomat muutokset ovat kuitenkin tervetulleita ja odotettuja. Viimeisin finanssikriisi on osoittanut, että luottotappioiden kirjaaminen niiden toteutumisen perusteella ei anna riittävää informaatiota yrityksen taloudellisesta tilanteesta, koska tällöin luottotappiota kirjataan liian vähän ja liian myöhään. Luottotappiokirjausmuutokset lisäävät näin ollen luottamusta pankkien/yritysten taloudelliseen tilanteeseen ja tätä kautta vaikuttaa myös sijoittajien päätöksiin.

Luottotappioiden ja arvonalentumisten laskentatapojen muutokset aiheuttavat yrityksille muutoksia luottoriskejä arvoivassa prosessissa. Tämä vaatii paljon aikaa ja rahaa. IASB onkin antanut standardin implementointiin aikaa yli kolme vuotta, ja tutkimuksessa olleiden pankkisektorin edustajien mukaan tämä valmistautumisaika pitäisi riittää järjestelmien kehittämiseen. Pankeissa sovelletaan jo tällä hetkellä Basel II –säännöstöä, joten IFRS 9:n operatiivinen soveltaminen vaatii jonkin verran muutoksia riskienhallinnassa, mutta jo olemassa olevat käytännöt vähentävät IFRS 9 implementoinnin kustannuksia.

Yhteenvedona voisi todeta, että IFRS 9:n tuomat muutokset hyödyttävät sekä yrityksiä/pankkeja että sijoittajia. IFRS 9 tuomien muutosten kustannukset tullaan varmasti kattamaan sijoittajien luottamuksen kasvulla sekä luottotappioita ennakoivilla toimenpiteillä, ja tätä kautta toteutuneiden luottotappioiden vähentymisellä. Sijoittajien luottamus kasvaa yritystä kohtaan, ja yrityksen on mahdollista hinnoitella jo odotettavissa olevia luottotappiota ja kattaa näin riskien tuomia kustannuksia.

Oma ennako-odotukseni opinnäytetyön alussa oli, että IFRS 9:n tuomiin muutoksiin tullessaan suhtautumaan pankkisektorilla negatiivisesti sen suurien luottotappiovarausmuutosten sekä tulokseen vaikuttavien tekijöiden vuoksi. Yllättävää oli, kuinka positiivisen vastaanoton standardi oli saanut. Tutkimusta tehdessä perustelut hyvään vastaanottoon tuli-

vat esille, ja lopputulemana luottotappioiden kirjaaminen niiden odotusten mukaan on perusteltua, ja palvelee sekä yrityksen että sijoittajien tarpeita.

Jatkotutkimuksena tälle opinnäytetyölle voisi olla IFRS 9:n implementoinnin jälkeen tehtävä tutkimus standardin tuomista todellisista muutoksista tilinpäätöksessä ja pankkisektorin suhtautuminen tilinpäätöksen muutoksiin.

Tutkimuksessa käytetty aineisto on rajattu pankkisektorilta tulleisiin kommenttikirjeisiin (ED 2013/3:a kommentoi 187 yritystä, yhteisöä tai henkilöä ympäri maailmaa). Kaikista pankkisektorin kommenttikirjeistä tutkimuksessa oli mukana 11%. Tämän valossa tutkimustuloksia ei voida yleistää pankkisektoria koskeviksi, mutta koska tutkimusaineisto on rajattu pankkeihin ja pankkeja edustaviin tahoihin Euroopan alueelta, voidaan tuloksia pitää suuntaa-antavana suhtautumisena IFRS 9 -standardin tuomiin muutoksiin Euroopan pankkisektorilla.

Opinnäytetyö selvensi minulle IFRS –tilinpäätösstandardien taustoja, niiden asettamisen prosesseja, standardien takana olevaa organisaatiota sekä IFRS 9:n tuomia muutoksia. Kirjoittaessa tätä opinnäytetyötä sain sisäistettyä toisinaan erittäin vaikeatkin IFRS tilinpäätösstandardeihin liittyvät kohdat. Erityisesti asiat jäsentyivät tehdessäni kaavioita ja yhteenvetoja asiakokonaisuuksista.

IFRS:ään liittyvä materiaali on ajoittain vaikeaa luettavaa etenkin englanniksi. Mielestäni onnistuin kuitenkin hyvin ymmärtämään tekstin ja kirjoittamaan asian omin sanoin tähän työhön.

Tutkimusaineisto olisi voinut olla laajempi. Opinnäytetyön tutkimuksessa mukana olleet pankkisektoria edustavat tahot olivat jokseenkin samoilla linjoilla IFRS 9:n tuomista muutoksista ja niiden vaikutuksista. Olisi ollut mielenkiintoista ottaa tutkimukseen mukaan edustaja, joka olisivat esittäneet eriäviä mielipiteitä IFRS 9:n tuomista muutoksista ja etenkin sen kustannusvaikutuksista.

Kokonaisuudessaan opin paljon tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa. Lähteiden etsiminen ja niiden käytön kriittisyys, pitkäjänteinen tutkiminen ja pohtiminen sekä laaja kirjoitustyö olivat suurimmat opitut osa-alueeni.

LÄHTEET

Basel Committee on Banking Supervision 2013. Luettavissa:
<http://www.bis.org/bcbs/commentletters/iasb41.pdf>. Luettu: 18.3.2016

BIS 2016. About Us. Luettavissa:
https://www.bis.org/about/basel_process.htm?m=1%7C3%7C605. Luettu: 16.3.2016

Deloitte 2016a. Standards. Luettavissa: <http://www.iasplus.com/en/standards>. Luettu: 12.2.2016

Deloitte 2016b. IFRS9- Financial instruments. Luettavissa:
<http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs9>. Luettu: 17.2.2016

Deloitte 2016c. EFRAG IFRS endorsement status reports. Luettavissa:
<http://www.iasplus.com/en/resources/regional/efrag-status-reports>. Luettu: 18.2.2016

Deutsche Bank 2016. Luettavissa: <https://www.db.com/company/company.htm>. Luettu: 18.3.2016

European Banking Authority EBA 2013. Luettavissa:
[https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16112/2013+07+04+\(Let+to+H.+Hoogervorst+on+IASB+ED+Expected+Credit+Losses+-+signed\).pdf](https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16112/2013+07+04+(Let+to+H.+Hoogervorst+on+IASB+ED+Expected+Credit+Losses+-+signed).pdf). Luettu: 18.3.2016

EBF 2014. About us. Luettavissa: <http://www.ebf-fbe.eu/about-us/>. Luettu: 16.3.2016

Erste Group Bank AG 2013. Luettavissa:
http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters/20/20_1984_ManfredSchmidErsteGroupBankAG_0_ErsteGroupCLED_2013_3.pdf. Luettu: 18.3.2016

Erste Group 2016. Luettavissa: <http://www.erstegroup.com/en/Press/ErsteGroup-at-a-glance/Company-profile>. Luettu: 18.3.2016

EY 2014. Impairment of financial instruments under IFRS 9. Luettavissa:
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/\\$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf) Luettu: 7.3.2016

EY 2015. Classification of financial instruments under IFRS 9. Luettavissa: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS: Classification of financial instruments under IFRS 9./\\$FILE/Apply-FI-May2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Classification_of_financial_instruments_under_IFRS_9./$FILE/Apply-FI-May2015.pdf). Luettu: 19.2.2016

Finanssivalvonta 2016. Määräykset ja ohjeet x/2016. Luettavissa: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Lausuntopyynnot/Documents/11_2015_Liite1_MOKluonnos.pdf Luettu : 25.2.2016

Finanssivalvonta 2015. Pankkivalvonta (EBA). Luettavissa: <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/EU-valvonta/EBA/Pages/Default.aspx>. Luettu: 16.3.2016

Finlex 1997. Kirjanpitolaki. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L7a>. Luettu: 9.2.2016

Haaramo V. 2012. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö IFRS-raportointi. Sanoma Pro Oy. Helsinki

Haaramo, V. Palmuaro, S. Peill, E. 2005, E-kirja. Talentum Media Oy. Helsinki

IFRS 2016a. Members of the IASB. Luettavissa: <http://www.ifrs.org/About-us/IASB/Members/Pages/Members-of-the-IASB.aspx>. Luettu: 17.2.2016

IFRS 2016b. How we develop IFRS. Luettavissa: <http://www.ifrs.org/How-we-develop-standards/Pages/How-we-develop-standards.aspx>. Luettu 18.2.2016

IFRS 2016c. Comment Letters. Luettavissa: <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Pages/Comment-letters.aspx>. Luettu: 14.3.2016

IFRS 2016d. Comment Letters. Luettavissa: <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Comment-letters/Pages/Comment-letters.aspx>. Luettu: 17.3.2016

IFRS 2013. Snapshot: Financial Instruments: Expected Credit Losses. Luettavissa <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Documents/ED-Impairment-Snapshot-March-2013.pdf> Luettu: 25.2.2016

IFRS 2013a. Luettavissa: IFRS <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Comment-letters/Pages/Comment-letters.aspx>. Luettu: 18.3.2013

IFRS 2013b. Luettavissa: <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Comment-letters/Pages/Comment-letters.aspx>. Luettu: 18.3.2016

IFRS 2013c. Luettavissa: <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Comment-letters/Pages/Comment-letters.aspx>. Luettu: 18.3.2016

KPMG 2014. Uusia tuulia IFRS rintamalla. Luettavissa: <https://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/IFRS-julkaisut/Documents/IFRS-View-2014.pdf>. Luettu: 9.2.2016

Lloyds Bank 2016. Who we are. Luettavissa: <https://www.lloydsbank.com/banking-with-us/who-we-are.asp?WT.ac=NavBarBottom/Navigation/Aboutlloyds>. Luettu: 18.3.2016

ST-Akatemia 2014. IFRS 9 Rahoitusinstrumentit. IFRS Foundation Publications Department. United Kingdom

Taloussanommat 2016. Luettavissa: <http://www.taloussanommat.fi/porssi/sanakirja/haku?termi=luottotappio>. Luettu: 11.3.2016

Toukko 2014. Johdannaiset, vaikeasti hallittava asiakokonaisuus tilinpäätöksessä ja verotuksessa. Luettavissa: <http://www.tuokko.fi/johdannaiset-vaikeasti-hallittava-asiakokonaisuus-tilinpaatoksessa-ja-verotuksessa/> Luettu: 25.2.2016

LIITTEET

Liite 1. Lyhenteet

IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
FCAG	The Financial Crisis Advisory Group
SIC	Standards Interpretations Committee
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFAC	International Federation of Accountants
ED	Exposure draft
DP	Discussion paper
FASB	Financial Accounting Standards Board
U.S GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles